

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOLIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și institutii 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 300 „
6 luni 150 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SA

PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 35
SAMBATA 29 AUGUST 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Nostalgii pentru mâine

de COSTIN I. MURGESCU

Este fără îndoială cum nu se poate mai jalnică o tinerțe cu nostalgii. Are în ea ceva de înălțare, de înălțare de atributivă aică pe care nu te poți asocia un prim moment cu epoca de creație, de vigoare, de veremență chiar a omului tânăr.

În fond la ce nostalgii avem dreptul noi — aceștia tineri? Viața nu ne-a dat încă nimic — sau — mai bine spus — nu ne-a luat încă nimic. Pentru că n'am avut încă nimic. O creație? Asta trece, ne soarhe, ne scoate pome, îl obrazului în relief — ca un val de stea. Dar nu ne ucide, nu ne răpește. Rămânem — printre regasri și descoperiri — noi.

Nostalgia unei cărți? Cred că sunt puțini cei care-și mai amintesc că sunt tineri care se chiuces: nu de trupul lor, ci de sufletul lor care-i arde cât gatul și buzele nu pot fi arse de sete, de dorul ireal al unui ceas, într-o bibliotecă solitară, în tovrășia unei cărți.

Nu, nu știu dacă oamenii pot să mai creadă azi, într-o tinerțe cu nostalgii. Și poate au dreptate. Cel puțin au dreptate într-un fel. În cel puțin lor.

De aceea sunt poate mai dramatice decât ar părea, toate aceste tristeți în contrapunctul anilor, de aceea sunt poate cu atât mai reale cu cât par mai de necrezut nostalgiiile oamenilor tineri.

Ei nu 'au nostalgia celor neimplinite. Nostalgia lor nu are gustul amar al nerealizării, ei nu se otrăvesc cu amintirea a ceea ce nu a fost după chip și asemănarea gândului lor. N'au ratat nimic, ca cei peste care anii au aruncat ceau, a sfârșiturilor de drum.

Sunt tineri, se hrănesc adică din ceea ce va fi. Nostalgia lor nu este a trecutului, ci a viitorului. Ochiul nu li se afundă în zare, pentru a privi ceea ce ar fi putut să fie. Chiar lor nu este al treburilor: de ce n'a fost? De ce nu s'a putut sau nu a trebuit să fie?

Privirea s'urcă viitorul și-l disecă cu bisturiul neîndrăgite al credinței. Al credinței în ceva din afara lor, al credinței într-o împlinire ce ar fi pornit din lăun-

trul lor sau pur și simplu în loteria vieții. Ei nu regăesc un drum pe care — cu sau fără voce — l'au al. s. ci însăși posibilitatea de a alege.

Prin acest fapt ei nu mai au seninătatea (chiar aparentă numai) de a judeca; fiindcă oricât ar voi să fie de cruzi cu ei însăși, n'au undă să găsească eroarea lor. Greșeala, păcatul care să le îndulcească regretul, să le temperze imputările, să dea farmec de revizii nostalgiiilor.

Cât n'ar da, Doamne, omul tânăr să-și sădească în suflet; să găsească în trecutul lui isvorul tristețiilor sale.

Dar, nu: el n'are trecut. Asta este apăsarea lui. Viața lui este în mâine. În descoperirile, în frământările și alegerile lui de mâine. În ceea ce el nu va putea atinge vreodată, așa cum alții au putut.

De aceea nostalgia lui nu crește din regrete. Ci din umilință. Din umilința cumpănită a nedreptății.

Ar vrea să rateze chiar; de i-ar sta la îndemână să se oblige chiar a alege drumul din sânge, al eșului. Dar să nu i se răpească dreptul de a rata.

(Urmare în pag. 3-a)

CALISTRAT HOGĂȘ

AMINTIREA LUI CALISTRAT HOGĂȘ

— (După douăzeci și cinci de ani dela moarte) —

Calistrat Hogăș înfățișează în literatură tipul destul de rar, înzestrat al scriitorului cărui exercițiu al artei sale nu-i alterează timbrul natural și expresia firească a jeluului său de a fi, omenesc.

Dacă lirismul e nota dominantă a minunatelor amintiri de drumete prin munții Neamțului, dând scrisului său intimitatea caldă a unor destăinări, totuși nimic din neliniștea și impudoa-

rea confesiunii nu se străvede în undă-i lumpele, care ogîndesc nesulburată zămbetul luminos al unei comunități bune dispoziții.

Ce trăsătură neștiută ar mai putea să adauge maturității celor ce l-au cunoscut, la portretul atât de viu care se desprinde parcă avea pentru desfrătarea cititorului, din tăfășuiala sfătoasă a scrisului său, cu toate însușirile aiese de jaran duhit și ager la minte, isteț foarte — un Creangă liric și puștel pe dant — dar și cu toate pitorești-le lui metehne: cicălitor și indiscret, slobod la gură însă robit poftelor tiranice ale pântecului său veșnic bănuț de o năpraznică foame.

Plecarea la drum a lui Hogăș prin coclaurile munților e ca un început de poveste și ca întzarea în fantastic, peste marginele strămeții realității prozaitice, a fuziunii de împărțat din bănele românești. Sub memorabilia-i pălărie neagră, mare cât o roată și sub imensa lui pelerină ascundând „un anachronism de carne și oase”, care cugeta lucrurile „cu capul unei generații dispărute” nu va fi greu să ne închipim pe neuitatul Harap-Alb. — negreșit un Harap-Alb cu apucături și reminiscențe de „belșeg” provincial, dar căruiu i se întâmplă cele mai năstrușnice și mai fantastice aventuri. Amintiri-vă de Anifa, cea cu pușge noduroasă sau de baba cu

mustețile sure și lungi ale botului ei ascuțit — fantastice vedenții de coșmar, cărora atât de bine le-ar sta în ceata tovarășilor lui Harap-Alb, ca niște vrede-nice replici... femine ale acelelor... ca vorba tot a lui Creangă.

Dumnezeu să ne mai ție, Că cuvântul d-n poveste, Înainte mult mai este,

— să țieșim și în întâmpinarea arătării de basm a lui Scribincea, pe placul Știtanii, „suiud, pară greoiu, pe trepte de aer” și jănând în mână „drept ghioagă, rădicat în aer, deasupra inensei sale căciuli, un întreg arbore strujit de coajă și de crengi, dar cu rădăcina neatinsă”; și să nu uităm pe atleticul Ion Rusu din gura Dărmocului, cel cu „măi storăș... ml-ți tămăia și parus-tasu...” sau pe vestitul Ilie Marcu „al căruiu cal bene rachiu, rotile păstramă și cunoștea geografă amănunțită a muntelui mai bine decât un autor de cărți didactice”; și nici pe Eremia Honcu, primarul din Tazlău, urășul cu glas ca răgetul de leu, care „da porunci satului întreg, strigând dela el de-acasă, și tot satul revărsat pe vale îl auzea și-l asculta”.

Peisagiul și împrejurările în care Hogăș se întănea cu astfel de fâpturi: episodul inoprtării în poata de scânduri a babei cu bonice și mai fâpturice aventuri. Pe spețele celebrei Pistușe, sbugușe noduroasă sau de baba cu

văltorii apelor Tazlăului „cu schi-nare, ca un balaur” sau ascen-siunea și descrierea Hălăucii — sunt pagini în care datorită im-prejurărilor și dispoziției sufletești a povestitorului, realitatea se dilată peste marginele ei fam-iliare, până unde întâlnește fantasmagoriile basmului și ale slobodei închipuirii. Această ne-conținută luncare a realității în fantastic și real, specifică visului de veghe al reveriei, caracteri-zoază mai presus de orice scrie-sul lui Hogăș. Lirismul abundent și smpul epic al unor proporții depășind măsura obișnuită con-tribue deopotrivă la desăvârșirea impresiei de realitate fantastică, precizată caricatural și localizată pr-n umorul nesecat al povestito-rului. Umorul este reacția critică și cicălitoare a lui Hogăș față de propriile-i elanuri, cedând dese-ori pasul ironiei l'psită de răuta-te și curmând, uneori la netimp, firul falmoaselor lui filosofări care nu totdeauna sunt digresive.

El, care iubea natura pentru sim-plitatea ei sublimă nu putea să aibă, desigur, înțelegere decât pentru „manifestările nemeșteșu-gite ale întmēt omenești” — cum scrie undeva — și trebuia să iu-bească cu dragoste păgând, fru-museștea neprefăcută și frustă a unor forme plastice care-i satis-făceau s'mplul armoniei, stărnin-du-i totodată și celelalte simțuri.

(Urmare în pag. 6-a)

Scrisoare in versuri

de CALISTRAT HOGĂȘ

Nu poți să-mi spui, amice, cam unde o să ajungi
Pe drumul ars de soare cu pașii tăi cei lungi?
Te du... la revedere, și nu fi zămărit,
Bocceua ta din spate să-ți fie de urî!
Iar când te-o 'ncinge drumul și nu vei mai putea,
Lungeste-te ca mine, cu capul pe boccea,
Destă-ți dela picioare opincile uscate
Și 'n ubră de mesteacăn, întinde-te pe spate.
Și dacă ai, ca mine, poetice simțiri,
Înaț-te la ceruri prin crengile subțiri...
Eu chiar acum avut-am în separtatul cer,
O tainică 'ntănire cu vechiul Jupiter...
Și poate vrei, și ție, să-ți spun ce-am sfătuit?
Să-ți spun: Bătrânii Zeus e foarte amărit;
E veșnic dus pe gânduri, cu capul între mâni,
De când l-au lăsat grecii și s'au făcut păgani.
La cine, nu mai are, sârmanul, să-și iacrunte
Cum și 'ncrunta odată sprâncenele-i cărunte
Și asupra cui nu are, sârmanul, să trimeată
Vr'un fulger de urgie, cum trimetea odată;
Și stă pecat și găroop pe rugnitu-i sceptru,
Cum stă 'n Carnac, la lună, un palid rege spectru;
Și 'n sufietu-i nu are de cât un singur dor:
Să moară; dar nu poate, căci e nemuritor,
Sârmanul, cu basmau — căci are și basma —
Ștergându-și de plâns ochi, Olimpu mi-arăta
Cu siabănoguii degat. Păcat că nu am timp
Să-ți spun cu deamănuntul tot ce era 'n Olimp.
Să-ți spun doar, că Junona se dă cu suliman,
Că Marte se întrece cu Venus în cancan,
Că Ganimed, strengarul, își pune toată verva
Să scoată din sărite pe pudica Minerva;
Că Hermes bate ceardaș cu Apolon d'n pinteni,
Că Baccus e Egumen, Silen Mitropolit,
Că Proserpina trage pe Aides la chit,
Că cele două Muze un dinte n'au în gură,
Și că Vulcan la toate le-a făurit dantură;
Că ambrozia-i rară, nectar nu se găsește,
Că Poseidon în ceruri e negustor de pește,
Și că, decând vaporul ieșit-a la iveală,
Naiadele fugit-au în cer cu pielea goală;
Că Pegas e o gloabă, ce zace de răpălugă;
Că Faeton l'înhamă de trage la cotlugă;
Că și-a pierdut Diana și arcul și ogarii,
Ș'acum descultă mână la pășunat măgari;
Că tot, precum odată, ș'acum Endim'on,
Lungit la umbră, doarme ș'a 'mbătrânit în somn;
Că Cerber e o javră cu coada între vine;
Că Hebe-i tot frumoasă și mă 'ntreabă de tine;
Că Momus stă deoparte și, când a auzit,
A răs, a răs, sârmanul, a răs pân 'a pocnit!...
Ș'acum, fiindcă Zeii s'în doliu după Mom,
Li las ca să-l jelească și eu mă culc să dorm...

(Din volumul „Amintiri dintr-o călătorie”).

Eshil: Orestia

(Vestea despre căderea Troiei sosește la Argos)
AGAMEMNON (V. 1—257)
Traducere de N. I. HERESCU

PAZITORUL

O zeu, curmați odată truda mea.
De ani tot stau de veghe, ca un câine,
sus, pe palatele Atriziilor:
cunosc și mersul stelelor în noapte
— daspozi de foc strălucitori pe boltă —
ce-aded la oameni iemi și veri cu rândul,
și-am învățat când pier și când răsar.
Acum aștept mereu semnul toțel:
o flacăară vestind căderea Troiei:
așa mi-a poruncit, nerăbdător
femeea cu voință de bărbat.
Cum stau aci 'n culcuș de rouă umed,
departe de acasă, fără vise,
doar frica mi-e tovarășă, nu somnul,
și ochi mi-n închid pentru odihnă.
Iar când să zic un cântec sau să 'ngân,
că-i leacul ce alungă ațpeala,
atunci bocesc și plâng urșita crasi
în care nu-i sen'n ca odin'ora.
O, de-ar fi azi sfârșitul trudei mele
și focul luminând în interioric
de mi-ar aduce astăzi vestea bună!

(Pauză)

O lumină apare în depărtare
Păzitorul se ridică pe jumătate. Cu emoție

Mărire ție, torță care-aded
lumina zilei într'un muez de noapte
și'n Argos cântecale de izbândă!

(Se ridică în picioare)

Ura! Ura! Acum, cu glas puternic,
vestesc tovarășa lui Agamemnon:
din pat să sară iute, și cu'n sârșit
de bucurie să primească torța.
Ceialta Troiei fost-a cucurț:
semnalul focului ne-aded vestea.
Jucând eu voi începa sărbătoarea...
Stăpânii când câștigă, eu câștig,
și nu-i câștig mai bun ca toțu asta!
De s'ar putea, când se va 'ntorca Domnul,
ca mâna mea să-i prindă mâna scumpă!
Nu spun mai mult, un bou imi stă pe limbă:
de-ar avea glas, palatu-ar spune singur
întregul adevăr. Dar eu vorbesc
doar pentru cei ce știu, iar pen'ru ceilalți
eu dinadins am și uitat de toate.

(Între în palat. Din dreapta, vine încet corul,
format din 12 bătrâni).

CONDUCATORUL CORULUI

Sunt tocmai zece ani de când Priam
văzu 'mpotriva lui cum se r d c
fec'orii lui Atru, vrășmaș puternic,
pereche vajnică, de Zevs c'nștită
cu două tronuri și cu două schiptruri,
pe regi Menelau și Agamemnon
cum mîra de corăbii argiene
o strâng din țară și pornesc la luptă.
Din înma lor plină de mânie
un mare sârșit de război se nălță
a'doma cu vulturii când țpă,
îndureați că și-au pierdu' păsila,
și pe deasupra cuibului, în roată,

(Urmare în pag. 4-a)

Părintele Iovinadie

— FRAGMENTE —

În cerdacul strămt de sub strașina tupilată,
pe o măsuță veche de brad, stă veșnic deschis
ceaslovul și mai vechiu încă, temeinic legat în
piele groasă și cafenie și cu sfintenție păstrat în
curățenie de octogenarul călugăr: în el părin-
tele Iovinadie își găsește zilnic și la oricare
ceas liniștea și mângăierea sufletului său fără
de pată, de multă vreme acum și pentru tot-
deuna despărțit de cele lumesti. Înalt odată,
greutatea anilor l-a îndoit sub povara lor și cu
greu își mai poate urni părintele Iovinadie, de
ici până colea, pe picioare fără de putere, trupul
său slăbănogit; barba-i albă și curată și umple
pieptul, iar privirea lui istovită și străimă parcă
de cele pământești, se pare veșnic atîntă spre
zarea îndepărtată a altor lumi. Dimineața, când
și spală cu mâini tremurătoare, față-i albă de
sfânt, în lumina curată a răsăritului, însăși pi-
căturile de apă străbătute de soare, ce cad mă-
runte pe pământ, au în ele ceva din nevinovă-
ția picăturilor de rouă... Cu un pieptene stră-
vechiu, din care numai cățva dinți rari au mai
rămas, își dă frumos și neted peste cap cele că-
teva șuvițe de păr albe și crutate încă de vre-
muri, îmbracă răsăi sărăcăcioasă dar curată, își
pune comanacul și intră în chilie, pentru a-și
face rugăciunea de dimineață.

Drept pe picioarele lui slabe, cu capul desco-
perit, cu cruci smerite și largi își șoptește în
cuvinte numai de Cel Atotputernic auzite, ru-
găciunea sa fierbinte în fața icoanelor Preacu-
ratel el pruncel în brațe și a coborârii Duhului

sfânt, în care se vede străjuind de sus și peste
toate ochiul mistic în trei culțuri al lui Dumne-
zeu. Apoi iese afară și transfigurat oarecum,
calkă mai cu temei pe picioarele sale slabe,
se așează înaintea mesei, cu ceaslovul pe un
scam vechiu, cu spețea rotundă de lemn și
cu o mână mai puțin tremurătoare, deschide cu
mare evlavie sfânta carte la zăloaga a treia, al-
cătuită ca și celelalte, din o tasma îngustă din
lână neagră. Vârsta i-a slăbit auzul și de aceea
citește tare, pentru că, însăși cu urechile sale,
să audă Dumnezeuștile cuvinte ale prea mări-
torilor de Dumnezeu iubitorilor prooroci și mu-
cenici.

Și lumini tainice, lumini din ceruri se pare
că încing față și capul întreg al părintelui Iov-
inadie... Ai, pentru o clipă, iuzia unei așpele.
Și când toaca, cu glasul ei de oțel ascuțit,
sau clopotele cu glasul lor de tuciu răsunător și
greu vestesc pretutindeni credințioșilor ceasul
de închinare, părintele Iovinadie, care fiind
prea bătrân, nu se poate duce la biserică, se a-
dună orideunde ar fi, în sfânta sfintelor chiliei
sale și înaintea icoanelor și înaintea lui Dum-
nezeu unu-a, fără măturie străină, își face sin-
guraticile sale rugăciuni de cuviință.

Un lucru, totuși, te lasă nedumerit, când a-
nume, și ce măandăcă părintele Iovinadie?...
Ai putea să-l pândești de dimineață până în
seară și nici o îndăletnicie omenească n'ai fi în

(Urmare în pag. 3-a)

pe scurt

SCENA-ECRAN-FOYER

Mai pe larg

DISTRIBUȚII

D. Liviu Rebreanu a făcut următoarea declarație zărilor „Viața”:

„Am dori ca artiștii dela Național să-și facă o educație amplă educată în teatrul clasic, pășindu o anumită mentalitate dulevară-țiteră care-i ține departe de disciplina teatrului adevărat. În situația actuală, ceea ce mai mare pare a artiștilor sunt stricatul de piese în versuri, având o adevărată repausie pentru etc, este aproape imposibil să se joace așa cum ar trebui operele clasice de temel, aceea care face cultura în rosturile fundamentale”.

Însemnarea aici, cu toată bucuria, cuvintele înțelepte ale directorului teatrului Național, far rezultatele lăbanam foarte apropiate.

Spre deosebire de vedetele fenomenale ale teatrului Național, cari rețazu cu o cantitate specifică fenomenală, roluri un reperoriul clasic, motivând, pe semne, că nu le vine bine costumal de epocă, rolurile mascașime au aceleași piese sunt la mare preț.

Astfel, până acum, trei actori ai Naționalului răsces să interpreteze rolul lui Jago din „Othello”. Și aceeași ar fi d-nii Balaban, Toma Dimitriu și Bărbănteanu. De asemenea s'a ivit un tânăr actor, d. Dragoman, dornic să interpreteze rolul Măsurului gelos, bine-nțeles, după d. Vraca.

Și pentru rolul Marchizului de Fosa din „Don Carlos” există mai mulți pretendenți. Noi am auzit până acum vorbindu-se doar d. d-nii Pop Marțian, Balaban, Sorin Gabor și M. Făbăbău (care, pe semne că a renunțat, odată ce pleacă la T.N din Craiova).

Din aceste viitoare „mat-churi” artistice, publicul nu va avea decât de câștigat.

Însfârșit, se pare că H. Nicolaide s'a hotărât ce-o să facă în stagiunea de toamnă: s'a hotărât pentru teatrul serios, încheiând un contract cu d. Mi-

H. Nicolaide

șu Fotino. Dar cine știe? S'ar putea ca în clipa în care apar aceste rânduri, „grecul” să stea din nou de vorbă cu Paul Mazuniian.

Incontestabil d. Sică Alexandrescu este un om cu idei. Ultima dintre acestea: Un spectacol în care să apară întreaga familie a lui I. n Manolescu. Pentru aceasta, ingenuosul om de teatru s'a gândit la o piesă italiană: „Omul care s'a întâlnit cu sine însuși”. N'ar fi exclus, însă, ca să se prezinte până la urmă piesa lui Pagnoli „Jazz”, având aceeași idee la bază și cuprinzând roluri cari ar putea fi interpretate atât de soții Ion Manolescu cât și de soții Ion Aurel Manolescu. Doar pentru d-ra Ioana Manolescu, nepoata maestrului, domnișoară de trei anișori „și ceva”, nu se află nici într-o piesă, nici în cealaltă, rol pe măsura talentului de care se pare că dă dovadă.

Viitoarea stagiune ne va da deasemenea ocazia să admiram un actor mare, într-un rol de la fel de mari proporții: a-nul Calboreanu intenționează să interpreteze rolul lui Shylock din piesa lui Shakespeare.

Cronica DRAMATICA

Interpretare și creație COMICUL MUZEU

SAVOY: „APARTAMENTUL 54”

Domnii Vasilache și Cristodulo sunt — în înfiesii de astăzi al cuvântului — autori dramatici. Doi foarte fecunzi autori dramatici.

D-nii Vasilache și Cristodulo au avut odată o idee: au găsit un personaj, l-au boiezat Firfirică și l-au pus să intre în neamurătate încercături, cărora un-șii le-au spus conflicte dramatice.

Comedioara care a urmat acestor idei, a avut succes, deoarece Firfirică, așa cum a înțeles să-l prezinte d. Vasilache era un băiat foarte simpatic, hazliu, și totuși, pe alocuri, vrodnic de milă. A plăcut, așa dar, mai mult personajul creat de autori, decât conflictele în care a fost amestecat. Și domnii Vasilache și Cristodulo și-au dat seama — cănuu — de această pierință a publicului. Și și-au spus dănușii atunci: „Firfirică a plăcut, amoretica nu treține să moară. Hi vom schimba, în comedile ce vor urma, identitatea, lăra să-i șarbim prin aceasta, ceva din personalitate”.

Și așa au și făcut d-nii autori. În ultima comedie dela Savoy, Firfirică e contro-or la U. C. B. și se numește Anagnostopol (sau așa ceva). E la fel de cunoscute ca un lăși mai cunoscut și în celelalte comedii: frate bun cu Amos Baloreșcu din comedia lui Căcui Teodorian, Firfirică-Anagnostopol (sau așa ceva) e, în fond, zăi nevoințat ca o fecioră, dar, din pricina inimii lui bune ca păinea caldă (din făină albă), așa să se crede, pentru a-și salva un prieten, că ese ananul unei femei cu trecut dubos. Și de-aiei încep încercăturile... Firfirică și Firfirică iubeste pe cineva: în „Săracu Geică”, pe fata patronului; iar în „Apartamentul 54”, pe logodnica lui. Mai pe scurt, pe Tanți Căpățâna sub diverse aspecte. (De astă dată poartă ochelari și o altă culoare de păr).

Dar să lăsam gluma, domnii Vasilache și Cristodulo! De cei puneți dumneavoaștră pe c-oil-carii dramatice (căci de critici, nu poate fi vorba, la piesele d-voastră), în situația să nu mai aibe ce serie, despre piesele ce le prezentați?

În oarecare măsură v'am putea da dreptate: V'a plăcut personajul Firfirică și nu vreți să renunțați la el. Prea bine! Dar de ce nu vreți să renunțați la copilăroasele conflicte de farsă perimată? Nu l puteți prezenta pe Firfirică în alt chip?

Nu e nevoie să recurgeți mereu la atât de lipsite de haz echivocuri. (Faput că unui spectator rād, nu e neaparat un semn că ați realizat un lucru bun. Rețele care mai scāzule din ultimul timp nu totușese oare pe-o-sul cu care publicul a început să întâmpine comedile ce le scrieți la teatru sau prin alte mijloace?)

Vă înteesăză părerea publicului? (Sau numai rețeta vă privește?)

Vou face totuși să ajungă la urechile autorilor căieva ecouri: amuzanti, dar neschimbat ca uez”.

Vedeți?

Publicul a rās când d. Vasilache și-a dat cu puștii în cap și a leșinat într'un to-ciu. Publicul a rās când d. Roman a rās-cu cu așteptare și a ruga să se ascundă în altă odăe.

Și acelaș public a lăcrămat ușor, canu a vazut căi suierca u. Vasilache.

Bine, dar de câte ori a venit publicul la comedie dela Savoy, a reacționat la fel. Fiindcă i s'a servit înerea aceeaș fel de comedie.

Curioși să vedem sub ce înfășurare va mai apare Firfirică în viitoarea comedie muzicală dela Savoy, însemnām aici momentele de adevărată comedie pe care le-a realizat d. Vasilache în cursul celor 3 acte; merita să fie teicatul mai ales pentru scenetele dănsre înaintul piesei.

D. Aurică Athanasescu, a creionat, în una sigură, de maestru, rolul caricatural al soarelui. Nu ne napăcim cu rānetetele d-ului Roman, foarte gustate în schimb de gaterie.

D-na Lulu Savu a trecut cu deosebită ușurință prin rolul „femeii care strica menajurii”.

D-na Elena Burmaz, destul de amuzantă într'un rol de subretă.

D-na Tanzi Căpățâna lăra să își schimbe genul, și-a schimbat, după cum am mai spus, culoarea părului.

D-na Bombonica Roman e soția d-ului Roman. Alțāa putem spune despre talentul său.

S'a mai cântat în timpul celor 3 acte, o melodie veche: „A rugăm teuză d-ii vii”.

Și astfel a fost fabricat un nou spectacol de succes.

Deschizând un colocviu cu prietenul A., despre inconșiența actorului, susținută cu îngămfare când rolul îi depășește posibilitățile meșteșugului, convenisem că odată timp cât personajul unei opere dramatice, nu-și găsește corespondente în structura psihologică intimă a aspirantului la gloria creației, rolul cade în desuetudinea spectri orilor, deși coordonatele literare îi sunt realizate.

Lămurind sensul a două noțiuni opuse și mereu greșit lălmăcite: interpretare și creație, prin care prima substituind-o meșteșugului actoricesc, o defini-am ca o insuficiență de conștinut psihologic specific, rezultat meru întârii de jocul actorului ce sugerează acea nesigurință în complexul causal al intrigei dramatice; pe de altă parte sociotonal creația, ca funcțiune organizistă, alavici, de formulă abstractă, alavici final virtuos e realizarea unei lumi de idei opuse sau asimilate conștinului psihologic, reaminteam acea convenție nobilă' a lui Gordon Craig, din care rezidă și trăește uria actorului.

Cunoaștem atăți actori, uniori cu nume de izvo în public prin reclama cearecașurilor colorate, ce-și însușesc roluri depășind mijloacele posibilităților lor artistice, numai prin simplul fapt că pletele au încărūnți, în fote-rețele teatrelor. Aici, și-au însușit tonul gutural al cutărui maestru, au surprins gestul și mimica interjecției: Vai!, au ho-ariț prigoana tu-aror celor capotii și neabărnici, numai pe motivul meșteșugului de care dispun.

Ori, a fi meșteșugari — a trece prin filiera: ucenic, călfă, meșter — nu pare a fi tot una cu a avea ta-en, a fi artist.

Oare căți dintre fierarii cu firma: „meșter-sugul, brățară de aur” au isbutit să facă scut lui Achille?

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Deschizând un colocviu cu prietenul A., despre inconșiența actorului, susținută cu îngămfare când rolul îi depășește posibilitățile meșteșugului, convenisem că odată timp cât personajul unei opere dramatice, nu-și găsește corespondente în structura psihologică intimă a aspirantului la gloria creației, rolul cade în desuetudinea spectri orilor, deși coordonatele literare îi sunt realizate.

Lămurind sensul a două noțiuni opuse și mereu greșit lălmăcite: interpretare și creație, prin care prima substituind-o meșteșugului actoricesc, o defini-am ca o insuficiență de conștinut psihologic specific, rezultat meru întârii de jocul actorului ce sugerează acea nesigurință în complexul causal al intrigei dramatice; pe de altă parte sociotonal creația, ca funcțiune organizistă, alavici, de formulă abstractă, alavici final virtuos e realizarea unei lumi de idei opuse sau asimilate conștinului psihologic, reaminteam acea convenție nobilă' a lui Gordon Craig, din care rezidă și trăește uria actorului.

Cunoaștem atăți actori, uniori cu nume de izvo în public prin reclama cearecașurilor colorate, ce-și însușesc roluri depășind mijloacele posibilităților lor artistice, numai prin simplul fapt că pletele au încărūnți, în fote-rețele teatrelor. Aici, și-au însușit tonul gutural al cutărui maestru, au surprins gestul și mimica interjecției: Vai!, au ho-ariț prigoana tu-aror celor capotii și neabărnici, numai pe motivul meșteșugului de care dispun.

Ori, a fi meșteșugari — a trece prin filiera: ucenic, călfă, meșter — nu pare a fi tot una cu a avea ta-en, a fi artist.

Oare căți dintre fierarii cu firma: „meșter-sugul, brățară de aur” au isbutit să facă scut lui Achille?

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

Ori, rimbul lor, în locul rāsului argintiu al ciocărilor, are stranii melancolii de clopote sparte...

Invățămintele rutinare, nu pot complica șverititatea nepuținii creatoare.

Răvntori de māriri, ratați uniori datorită mārizerii prānate de acelaș egoism feroce al înmăteșărilor, a nefastelor influențe de țearu politic și culise, ajunși pe calea timpului lachei îmbārānți în palatul Thaliei, — uitându-și anii lor mārūnți, dar grei de povară, se cred în preajma năzuințelor ce-au căzu; ca fructe e putrede.

NOTE GERMANE

PROFESORUL ERNST KRIECK

dela universitatea din Heidelberg este un cugător pe cât de fecund, pe atât de revoluționar. F. Iud titularul unei catedre de pedagogie, studiile sale se concentrează în jurul problemei educației. Dar d-sa nu vede în educație numai parca tehnica și nici numai cea pur teoretică. Ceace-l interesează în prima linie este integrarea omului în actualitate, — desrobirea lui de toate prejudecățile și rătăcirile trecutului, ruperea șturilor schemelor și sistemelor prea geometrice care îl îngrădeau și-l îngredesc spiritul și canalizarea lui către abilitățile vieții, puternice și autentice.

Profesorul Ernst Kriek pornește dela viață și are în vedere numai viața. D-sa e însă național-socialist, convins ca atitudinea politică și vede în național-socialism singurul mod de a fi și viață al așezării sociale de mâine. Că aceste așezări sociale sunt și vor fi germane înainte de toate, e o chestiune pe care Kriek, în calitatea d-sale de neam nu o poate neglija, — și în afară de aceasta, e firesc lucru ca unul m ași germane ordinea tuiscă și l se pară mai ordine decât, toate celelalte în parte sau la un loc.

IN NOTELE DE MAI JOS

ne vom opri asupra unei psihologii care, nu ne îndeamnă, va nedumeri. În preambul însă, și loc mai pentru a stabili, măcar în felul acesta, cătăva puncte de reper, credem că este bine să comunicăm, tuturor celor ce s vrea să cunoască mai de aproape scrierile lui Ernst Kriek, o parte din opera.

Lucrarea lui de bază este voluminoasa Völkisch-politische Anthropologie (Antropologia etnic-politică), tratat care, cu cele trei părți ale sale — (Die Wirklichkeit adica: Realitatea, Das Handeln und die Ordnung, pe românește: Acțiunea și Ordinea, adică Rânduiala, — și Das Erkennen und die Wissenschaft, în traducere: Cunoașterea și Științele — constituie un fel de sistem filosofic, — dar sistem ale cărui principii biologice și antropologice se dau la întrecere cu tureștele polemice. Kriek e un filosof (!) de acțiune (!). Ca atare nu pregătă să dea peste cap sau să dovedească adversa inutilitate a istoricilor și formalismelor perimate. Cugătarea lui gălbăie impetuoasă, din vînele unei realități concrete și interpretate atât cât e necesar vieții. Cugătarea lui izvorăște de pe teren și, pentru terena sa, nu e numai pușca jușoasă burcuatată după morman de cârpi și în liniștea cea mai desavârșită a camere, de lucru și nu ca ar disprețui, drept neînțeleasă, elaborarea cugăturii pure. Dar Kriek nu le recunoaște aderența la viață, nu le vede așezându-se precum în energice vane. Pentru lumea lui nu au valoare decât lucrurile și procesele care sporesc și garantează desăvârșirea biologică, — în speța umană, — a tuturor împlinirilor.

Destinul, etnicul, artele, strădanul omului de știință, politica, ec., treoue să fie conștiente, alfel nu au nici un rost de a fi. Deci pe Ernst Kriek îl interesează concretul și mai ales în măsura în care acest concret e plastic și dirijabil în mâinile omului, — în măsura în care poate folosi vieții omenești.

Desigur că din pana unui astfel de cugător nu au pu ulușe decât opere ca Național-politische Erziehungs (Educația național-politică), Dichtung und Erziehung (Literatur și educație), Musiche Erziehung (Educație muzicală), Deutsche Kulturpolitik (Politica germană a culturii), Staat und Kultur (Stat și cultură), Die deutsche Staatsidee (Ideea germană de stat), Völkischer Gesamtstaat und nationale Erziehung (Statul etnic totalitar și educația națională), Wissenschaft, Weltanschauung, Hochschulreform (Știința, concepția a lumii, reformă a învățămîntului superior), Das Naturrecht der Körperschaften auf Erziehung und Bildung (Dreptul natural al coporatiilor la educație și cultură).

Toate operele acestea se pot procura dela Armenen-Verlag din Lipsca.

DAR PSIHLOGIA

la care ne-am referit mai sus, constituie un capitol, și anume al 10-lea, dintr-o carte apărută acum patru ani și anume Leben als Prinzip der Weltanschauung und Problem der Wissenschaft (Viața ca principiu al concepției asupra lumii și ca problemă a științei).

Și în această operă, precum în toate ale sale, profesorul Kriek e național-socialist; ceea ce urmărește el să dovedească, e teza național-socialismului ar fi că concepția unei Weltanschauung

unung pozitiv având însăși viața drept numitor comun pentru pluralitatea cuprinsă în termenul răsă, comunitate etnică, personalitate, conducere, lege a naturii, hereditate, sânge, pămînt, faptă, rang rasial în ierarhia valorilor, dreptate socială, educație corespunzătoare, și așa mai departe.

DAR SĂ TRECEM

la psihologia pe care o apără autorul nostru. Ea este etnică.

Ce este psihologia etnică? — se întreabă Ernst Kriek. Răspunsul e acesta: „— dacă membrii unui popor devin, în conformitate cu specificul lor rasial, obiect de cercetare sau cercetători în domeniul psihologiei, atunci știința este pregănită rasial și etnic”. Cu alte cuvinte: Un german nu poate face decât psihologie germană și dela un german nu se pot obține decât rezultate psihologice germane.

Psihologia rasial-etnică pornește, deci, dela constatarea „că nici un om luat în parte nu se poate naște, crește și desăvârși ca personalitate numai prin sine însuși și pentru sine însuși, ci că, ceea ce există și se dezvoltă, e numai ca membru al unei comunități etnice de viață.” (pg. 168).

„Principiul imaginii etnic-politice a omului, principiu care e normativ și fundamental pentru viitoarea teorie a conștiinței (Bewusstseinslehre) sună: „Comunitatea etnică este un dat natural și se desăvârșește prin mșcare istorică ce pornește și e îndrumată de prestațiunile creatoare ale personalităților che-mate”.

Kriek critică erorile psihologilor din ultimii trei veacuri și împănă lovituri directe și necruțătoare tuturor curentelor psihologice de până acum. Metodele intelectuale, asociacioniste, mecaniste, analistice etc., l se par nu numai insuficiente ci, deasupra, rătăcitoare.

Iată, spre exemplu, care-l este convingerea în chestiunea procedurilor de cercetare, cu toate: „Până în prezent nici omul și nici conștiința lui nu au putut fi supuse legii izolației a experimentului, — rolul spre exemplu. Psihologia mecanistă și experimentală însă lucrează conform acestui principiu și cu aceste metode. Procedul de cercetare cu testele imaginează un proces mecanic sourt (Kurzaufbau), rupt din desfășurări și totalitate, izolat în mod artificial, ceea ce face ca să se îndepărteze, după putință, dirijarea vie (prin percepție și înlocuiri prin voință și scopul experimentatorului. După această metodă conștiința e gândită ca o sumă, o construcție mecanică făcută din astfel de procese sounte și cari, înălțându-se cauzal și mecanic, ar putea fi cercetate în mod analitic.

Din felul său experimental creează, după posibilitate, și aici o constelație conformă scopului pentru desfășurarea proceselor psihice. Deaceea va și căpăta, întotdeauna, un rezultat corespunzător scopului său introdus în mod artificial. Rezultatul metodei artificiale e însă, în mod necesar ștergere și negarea oricărei individualități, a oricărui caracter, oricărei forțe spontane vie, și a oricărei coeziuni rasale sau comunitare. Anatomul psihologic caută și el realitatea când taie complexele vie, când alungă parte a vie (das Lebend ge), nimicind și negând-o. Nu trebuie să ne mire apoi faptul că această viață nu mai poate fi regăsită nici pe calea așa numitei „sinteze”, nici pe ca-

lea statisticele, metode prin cari ajungem numai la tipuri medii (Durchschnittstypen) construite falș și cari nu mai au nimic de a face cu realitatea vie și intuitivă a omului.” (pg. 181).

PROCEDEELE DE CERCETARE CU TESTELE

aparțin tipului recetelor din cărțile de gătit, cari, toate, încep cu formula: Se ia. Omul este privit ca o mașină care reacționează așa sau așa la anumite excitații ce i se aplică de undeva. În viața reală însă omul, dimpreună cu conștiința sa actuală și dimpreună cu conștiința în curs de devenire (Bewusstsein und Bewusst-WERDEN), nu stă sub o sumă de excitații întâmplătoare și arbitrare, ci sub influențele, încercate cu sensul lor propriu, ale semenilor, iar acele acestor semenii se spun, toate, legilor și normelor comunității. Psihologia antropologică își găsește abia în aceste probleme, perspectivele și metoda”.

Și mai departe: „Specificul rasial nu-l poți sesiza, în cele din urmă, pornind dela anumite excitații izolate și dela anumite probleme izolate, și nici pornind dela problema aptitudinii de învățare și dela vre-o izolație prestațiune a inteligenței, ci o sesizezi numai în acele creatoare dinamice (in den bewegenden Hervorbringungen), în spontaneitatea felului și direcției de viață la cari se adaugă specificul perspectivei comunității dimpreună cu istoria ei” (pag. 183).

CEEA CE URMĂREȘTE KIEK

e, deci, o psihologie concretă a inelului uman prins în țesăturile viei concrete ale mediului social concret și viu. Am repetat și subliniat anume cuvântul „concret”, iar aceasta pentru a evidenția, fie și prin repetări modeste, că profesorul Ernst Kriek nu vede nici valoarea științifică, nici rostul psihologilor căldito pe preparate anatomice.

ORICĂT DE ATRĂGĂTOARE

și oricăt de bogate în sugestii sună astfel de argumentări, se cuvine, totuși, să facem câteva, modeste dar, din păcate, valabile observațiuni.

1. Teoriile profesorului Ernst Kriek pun probleme noi, reale și urgente pentru vremea de astăzi, metode științifice de investigație psihologică.

2. Procedeele de cercetare psihologică prin statistică și teste sunt în ziua de azi, singurele mijloace de obținere a unor rezultate pozitive. Până la desoperirea altor instrumente, psihologia modernă, clar și cea etnic-rasială, nu se poate dispensa de ele fără a cădea în vag și, deci, nevalabil științifice.

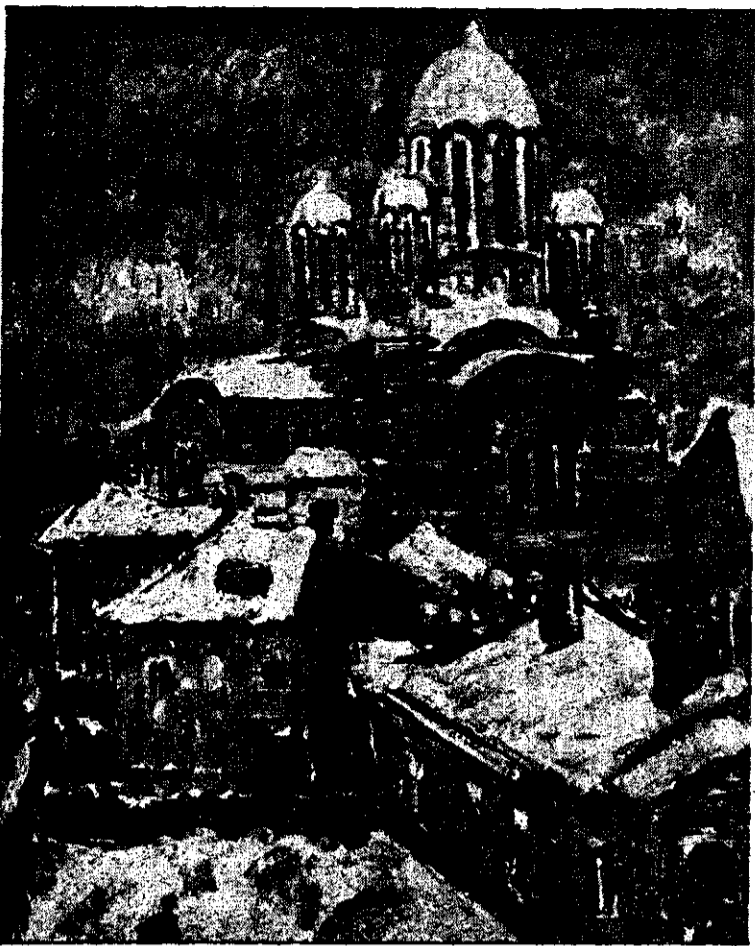
3. Statisticile și testele nu neglijează specificul etnic, ci, dimpotrivă, controlează pe colective oince bine definite, și se pot aplica fără risc.

4. Psihologul e psiholog abea din momentul în care știe, și și altele psihologia devine, ca și medicina, artă, — să interpreteze just datele obținute în mod riguros științific. Cel ce nu cunoaște această artă sunt, cel mult, harnici laboranți.

5) Psiholog'a nu se rezumă numai la un singur sector și ia o singură metodă, ci pot exista atâtă psihologii câte aspecte prezintă viața psihică.

6) Psihologia etnică e un domeniu atât de complex încât nu se poate lipsi de nici una dintre uneltele de cercetare științifice astăzi. Lipsindu-se însă de ele, psihologia etnică apără de răgurosu profesor Kriek, rămâne frumoasă, — dar numai atât, — teoretizare în jurul unei realități care ne împoartă pe toți.

TRAIAN CHELARIU

D. GHIAȚĂ (Expoziția internațională de artă din Veneția) Biserica

Străbunii

Amestecați cu vremea și cu lutul Dormiți adânc, sub brazdele surori — Cum doarme'n rădăcina neștiutului Aducător de roade și de flori.

Nimic din truda voastră, Nici popasul Nu e crescat în ani, cu vre un semn; Dar eu v'aud prin vreme, aspru, glasul, Când sună'n seară toacele de lemn.

Și vara cântă arșița cheamă ploii Vă simt, străbuni, sub glie, când ridice Bogatul snop hrântit încet din voi, De tremură cu visul vostru'n spic;

Căci chiar la fund, unde se'nchiagă viața Afător verzi întinderi și belșugul, Deși'nghetați, străbuni, voi stați cu fața Spre țarina în care geme plugul.

TEODOR SCARLAT

NOTE ITALIENE

ARTURO DAZZI

care episod rămâne închis în timpul și'n spațiul lui, întinzând totuși miraculoase antene și coloraite. În jurul unui palmier — simbolic arbore al vieții — personajele celor trei episoade se alungă, se rotesc, se urmăresc parcă, sunt într-o misterioasă dependență: ca și cum căderea lui Lucifer ar fi care se mai ocupă în epoca noastră de vaste compoziții decorative, renunțând la atât de obișnuitele, astăzi, busturi, capete, adică la fragmente din ceea ce însemnat odată, nobilitate artă a sculpturii. Dacă pictorii se feresc să mai înceapă tablouri de mari dimensiuni sau picturi murale a căror desăvârșire cere o viață de om, frații lor sculptorii au pătrăsit și ei operele pur ornamentale sau compozițiile care se integrează unei cerințe arhitectonice.

Impresia schițată fugar pe o pânză sau în lut cere mai multă fantazie, dă mai mare libertate artistului fără să-i pretindă în schimb, cum face o compoziție, un prea rafinat simț al măsurii, al echilibrului și prea multă trudă. Arturo Dazzi a înălțat unele compoziții de asazi și a luat ca exemplu munca înaintașilor săi. I-au stat în față cele mai glorioase opere, a.n studiul cărora a folosit din plin. Prin de-antregul denumirea de „ricostruttore” a sculpturii contemporane pe care i-o dă Michele Biancale, într'un număr recent din revista „Civiltà”.

Căci Arturo Dazzi merită pe de-antregul denumirea de „ricostruttore” a sculpturii contemporane pe care i-o dă Michele Biancale, într'un număr recent din revista „Civiltà”.

CONSTANȚA TUDOR

Compusă din trei episoade, — arhanghelul Mihail care doboară pe Lucifer, alungarea din Paradis a primilor oameni și legenda judecării a lui Salomon — compoziția nu pierde din unitate, dar nici nu-și amestecă spațiile celor trei epocale evenimente. Fie-

Cronica plastică

Reflecțiuni pe marginea Biennalei din Veneția

Am citit cu deosebit interes articolul confratelui meu — întru cronică — ION FRUNZETTI apărut în „Vremea” de Duminică 23 August 1942, și-l semnez a celor care ar voi să știe cum și în ce fel s'au prezentat pictorii români la această bine cunoscută manifestare de artă, care este expoziția „Biennalei” din Veneția Savoarea articolului o constituie — cred — redarea transparentă sub cizelura frazeilor a părerilor italiene asupra pânzelor românești, firește cu interesante caracterizări completate de cronicar.

M'am bucurat mai cu seamă de locul de frunte dat „în fine” pictorilor noștri tineri în fruntea cărora stă H. H. CATTARGI; dar am văzut cu surprindere și măhnită și indignată — de ce să n'o spun — lipsa elementului feminin reprezentat prin numai două nume, al RODICĂI MANIU și al CECILIEI CUTZESCU-STORCK. Să le fi trecut cu vederea criticul italian pe celelalte — peste poate — să fi rămas indiferentă critica în fața unui tablou cum ar fi „călușarii” de MAGDALENA RĂDULESCU, fosta soție a lui MASSIMO CAMPIGLI, unul din cei mai reprezentativi pictori moderni italieni împreună cu GIORGIO DE CHIRICO) și la formarea căruia prin firea sa, extraordinară de artistă, a contribuit?

Nu, este absolut imposibil. Nu accept nici calificativul de „neîntrecut” aplicat tehnicii de acuarelă a RODICĂI MANIU. O seamă de acuarele ale MARIEI BRATES PILLAT, ar fi dat Italianilor o idee justă despre prospețimea și calitatea viziunii pur-românești, așa zice latinești

a D-nei PILLAT. Nimeni nu contestă calitățile bine cunoscute ale tehnicii de acuarelă a D-nei Maniu, pe alt plan, decât al D-nei PILLAT; deseori însă prea puțin fluidă, cam pisată, cam îmbăcăită în tonuri închise, cu dese reveniri, în timp ce MARIA PILLAT a avut acum în urmă o gamă de-o adorabilă fluiditate amintind faianțele albastre, fapt ce nu poate scăpa unui ochi exersat. Și'n afară de D-na PILLAT, sunt atâtea alte tehnici de acuarelă, care fără să știrbească nimic din calitățile tehnice D-nei MANIU, o pot întrece.

Care să fi fost criteriul pentru alegerea numai, a acestor două doamne? Faptul că sunt nelipsite de la vre-o expoziție străină, pistonate și așezate veșnic pe primul plan? Și ca atare, dând la o parte orice alte elemente feminine...?!

Natura moartă de importantă dimensiuni, premiată în anul acesta, a OTTILIEI NICHIFOR, soția lui LUCIAN GRIGORESCU ar fi putut figura — fără teamă — alături de temperamentosul TUCULESCU, incandescentul VĂNĂTORU și chiar valorosul DAMIAN, susținând cu delicatețe rolul finetei, gustului și interiorizării feminine, cu o modestie care oricât s'ar scuipa pe dansa (astăzi când fiecare urlă mai tare ca să fie auzit) e totuși demnă de laudă!...

Ne punem iarăși întrebarea, care a fost criteriul de alegere, mărgindu-se numai la aceste două pictorițe, prea bine cunoscute? Să fi fost vechimea lor, activarea de atâția ani pe tărâm plastic?! Se prea poate, dar atunci ne-am putea răscula și noi, acestea care luptăm de un car de vreme... Hai să ne considerăm edecuri, ciubote vechi, pictorițe răsuflăte primim cu seninătate grațioase epitete, ce probabil colegii noștri mai tineri ni le rezervă'n mîntea lor — dar lăsați atunci într'adevăr tineretul feminin, nouțătile, trufandalele să-și aibă locul... Nu le nesocotiți — pe tema că pictura feminină este inferioară celei masculine, CĂCI ESTE INEXACT!

Intre LUCIAN GRIGORESCU, ȘTEFAN CONSTANTINESCU (unu-i dyonisiac, altu-i apolinic!) Deci înrudiți pe poalele Parnassului ION TUCULESCU, GEORGE VĂNĂTORU sunt afinități și asemănări mai mari, de cât sunt între MICHAELA ELEUTERIADE, MAGDALENA RĂDULESCU, MARIA PILLAT, NUTZI ACONTZ și OTTILIA NICHIFOR ale căror lucrări „tranzază” complex între ele. Ași putea să mă numesc și pe mine — dar nu caut să-mi trag spuza pe turtă — cum s'ar grăbi să mă judece răuvoitorii; ci numai să dovedesc că din femeile noastre pictor, sunt câteva mai independente în manifestările lor, chiar dacă tehnica nu le este încă, la înălțimea celei masculine. În unele cazuri numai (într'altel, le este superioară!) Independența o socotesc, în materie plastică, cel mai de seamă element pentru formarea și desăvârșirea artistului.

Sunt și artiste decedate cum e ELENA POPEA — a cărei memorie de un an de când s'a stins nici măcar n'a fost pome-

— sau NINA ARBORE, reprezentative pentru evoluția picturii feminine românești, și care cu drept cuvânt ar fi putut figura la „Biennale”.

Păreră mea diferă de a D-lui Frunzetti, precum ca să avem la „Biennale” un spațiu și mai larg pentru cinstirea pictorilor noștri. În 1921, la Paris, în sala „Jeu de Paume” s'a expus o remarcabilă culegere de tablouri olandeze, o sală pentru clasici, alta pentru deseri, iar a treia pentru pictorii moderni. În aceasta din urmă sumedenie de pictori și — numai un singur sau poate doi „VAN GOGH”. Toți ceilalți erau șterși, morți, cu tonuri fără viață. Floarea soarelui, a lui Van Gogh NUMAI, strălucia ca o nistemată...

O mai dreptă alegere în elementul nostru feminin se impune, a nesocotiți pictura feminină românească este o aberație, a nu voi să-i dai locul care-i merită o crimă, care mai târziu își va da roadele, ce nu vor fi pe placul celor care au înfăptuit-o.

LUCIA DEM. BALĂCESCU

Nostalgii pentru mâine

(Urmare din pagina 1-a)

Este nostalgia care copleșește: a viitorului, în care nu găsești nici-un „dacă”. Nostalgia înfăptuirilor neîmplănite, a realizărilor nerealizabile, a lui mâine care nu va fi niciodată.

A fi bătrân cu nostalgii, înseamnă dacă vrei, a fi poet; dar a fi tânăr cu nostalgii, înseamnă a eși din armonia vieții, gonit de revolta nedreptății.

Și nu cunoșc nimic mai apăsător decât acest sentiment.

Poate pentru că nici nu găsești vre-un vinovat. Îl cauți și nu-l găsești nicăieri, nici în afara ta, nici în tine. Nimic pe care să urăști, peste care să asvării răzbuunătoarea ta judecată.

Decât poate viața care se apără și nu vrea ca tu să-i poți afla tainele, așa cum alții — asemeni ție — le-au aflat. Ca o femeie dorită care se dă tuturor și numai ție care o visezi fecioară și zână, nu.

Ca și pe aceasta, nu poți urî viața. Nu te poți răzbuna pe ea.

Sunt oameni săraci care n'au decât o singură monedă, o singură bucurie: nostalgia zilei de mâine, pe care nu o vor atinge niciodată.

Deaceea ei nu pleacă dincolo împăcați, senini, cu bogăția amintirilor, ci chinuși de datoriile pe care le-au lăsat vieții.

Chinuși de viața pe care n'au cheltuit-o chinuși de visurile care n'au avut timp să-i înșele, sbuciumați de energia pe care n'au avut timp s'o împrăștie în păcate și iluminări...

COSTIN I. MURGESCU

Părintele Iovinadie

(Urmare din pagina 1-a)

Ca și cum s'ar pregăti pentru o faptă de mare însemnătate, cu cînte și cu bunăcuvință se așază părintele Iovinadie la masă pe scaunul său cel vechiu cu speteaza rotundă de lemn; își face cruce, își netezește mai frumos cu mâna părul de peste cap, instinctiv, își mai respiră barba pe piept, își drege glasul și, fără prapire, ba cu un fel de sfîntenie începe a lua din mîncările îngăduite de bine-cuvîntata și sfînta zi a Probajinilor... Nu prea taie cuțitul căci rugina și vechimeau i-au ros ascușul; cu toate acestea părintele Iovinadie, ca și cum s'ar afla în fața unui act religios îngrădit de anumite reguli nu-și îngăduie de a rupe cu mâna din patratul de pâine neagră; și cu aceeași băgare de seamă soarbe, cu mâna tremurătoare, borșul din Lingura vechi de țisă roșie, cu care ar sorbi din lingurina de argint sfînta împărțășanie; furtuculița nu poate prinde din peste mare lucru în vîrful celor trei coarne ale sale, cu toate acestea părintele Iovinadie nu împunge de două ori pentru odată... Privindu-l cum mîncă, ai zice că-și face mai mult o datorie decât că-și astîmperă foamea care pentru dînsul pare a fi un lucru necunoscut; iar după ce a gătit gustarea, ridică de pe masă, strînge pentru sară ce a mai rămas, și, tace catra rasărit înclinațiunea de mulțămire către D-zeu, și fiindcă masa a fost pe un îmbelsugat, apoi părintele Iovinadie își îngăduie luxul nevinovat al unui scurt repaos...

răzămă tot pe masă și cu capul pe mână, rămâne câteva minute nemiscat și cu ochii lui, care de obicei se par a privi spre zări necunoscute, se pironesc de astă dată asupra nucu-lui străvechii, ce străjuiește cuprinsul său întreg dela cer pîn'la pămînt...

Iar în miez de noapte, când părintele Iovinadie, din sfînta sfîntelor chilii sale, răspunde cu rugăcini singuratică ceasului târziu de utrone, chipul său se ridică desupra înfățișării omenești. Privindu-l prin geamul strănt și înșuflețit numai de lumina slabă a unei candelă cât de drept și de nemiscat stă cu mâinile împreunate spre răsărit și cu ochii pironiți în sînul adănc al lui Dumnezeu, o taină neînțeleasă și se pare că aruncă peste întregul lui fințit licărirele candelă mute și o putere peste fire ai zice că se desprinde din incremenirea ecstază ca a trupului său. Cel ce n'a călcat în calea păcătoșilor îndreapță către Atotputernicul din inimă curată și suflet sdrăbit, rugăciunea sa fierbinte pentru cei ce nu mai sunt, pentru cei de veacuri adormiți întru Domnul, pentru el și pentru toți, cei ce ca și dînsul, în curînd vor pași pe calea celor drepti.

Și rugăciunii sale, clopotul cel mare al mînăstirii îi răspunde din întuneric cu glas puternic și rar și se cutremură liniștea adîncă a văzduhului de noapte.

CALISTRAT HOGAȘ

Uraja EREDITATII

de SĂRMANUL KLOPȘTOCK

Țugulea Cercei este un ratat. Țugulea Cercei, amplexat în administrația judecătorească a unui Tribunal din provincie, este un ratat în cea mai complectă accepțiune a cuvântului.

Țugulea Cercei, conservatorul corpurilor delictive și al averilor furate, dosite sau moștenite, date în custodia sa, nu a avut parte de nimic.

Țugulea Cercei a venit pe lume complect ratat — un ratat congenital — ba chiar scopul însuși al nașterii lui a fost capriciul fatalității celei mai atroce dintre ratări.

Pe tat-său, — paracăiser la biserica Iancu Nou, incurcat în niște dări comunale, mort în Argentina, pe vapor — l-a pierdut din fașă.

Pe mamă-sa învinuită de oare cari avorturi suspecte și care și-a pierdut urma tot în Argentina, pe un vapor — nu a cunoscut-o din fașă. Era cărturărească în Dichiu, — ghicea în cafea, descânta de gușter și punea pahare în mahala.

Țugulea Cercei a făcut clasele primare în opt ani și cele trei de liceu, în șase.

La douăzeci și doi de ani și-a ras mustața și în toamnă a intrat în Conservator.

La un prim probatoriu, a fost îndepărtat de la academia de declamație pentru că era afon, smead și... incuit!

Incotro să o ia ?!

Din patru frați, nici unul nu fusese mai pricopsit!

Cel mare, da de răpă o fermă în deltă. Osebit de asta, operase în scripte mici coacărăii și Ministerul îi ceruse demisia. Infracțorul se încapățănase și atunci statul i-a deschis acțiune penală pentru însușirea de bani publici. După pușcărie, omul deliei își lăsase barbă și se înghețase într-o dușmană din gura „Moșilor”, botezată „Bodegă și Aperiții” cu emblema la „Mielul Bland” și unde creditul înghițea debitul.

A desfăcut-o înainte ca autoritățile să-i pecetluiască obloanele și și-a luat drumul... în Argentina, pe vapor!

Altul era noiar în Cartojani!

Tăia vite de contrabandă și libera la oameni buete rase de prestații. A mers ce a mers și stăpânirea l'a trimis după cel dintău — la închisoare!

După închisoare, barbă, negoț, faliment și Argentina, tot pe vapor.

Al treilea a intrat practicant în Judecătoria Ocolului din mahalaua de bastină.

Se infipse băiatul binișor în grațiile judecătorului și aie imprecinațior.

Dar îi plăcea... marea și orizonturile largi!

Fire contemplativă, de dorul mării și al valorilor ei, candidatul la copistărie își piășmuia în fiecare Sâmbătă seara, citații prin care... era chemat dela București la Constanța, ca martor în procese fictive!

Panamaua n'a durat multă vreme și într-o seară copilul mării a fost întors de

pe linie, din gara „Vadul Traian” în „Gara de Nord”.

Cu simplificare circumstanțe atenuante, vizitorul infractor a absolvit repede termenul de penitență și imediat după expirare, senzitivul ispășit, îmbrăcat cu o respectabilă „barbă-bectemis”, a părăsit țara pe vapor pentru... Argentina!

În sfârșit al patrulea și cel din urmă descendent masculin din familia Țugulea Cercei, de meserie martor la ocazii stării civile, a jurat strâmb într-un parat, pentru a pune în posesie pe un moștenitor inexistent pe un imobil existent

Pușcărie, barbă mare, Argentina! Consecvent aptitudinilor comștenitorilor săi de sange, Țugulea Cercei a intrat și el în... magistratură!

La început, bine înțeles tot ca... practicant!

Spre deosebire însă de predecesorii săi, Țugulea Cercei și-a luat drumul și a intrat în concert de inițiați ai romanului ce o rpatu asparuș, practicant.

Țugulea Cercei era poaoaba cnsței și a sânguinței greței cancelariei corpurilor de delictive, și ai valorilor imae, dosite sau moștenite ale Tribunalului în care s'a rețugat mdată după eliminarea din conservator.

Țugulea Cercei era corect în ținută, clar în vorbire și sobru în maneră.

Țugulea Cercei inciniarise o redingotă cea „Iuca Lazăr din „Uita Pănușilor” pentru a fi mai impecabil în cancelarie.

Șemii direcți îl apreciau, îl stimau și îl iubeau.

Țugulea Cercei avea trăsătura precisă a condeului, curățenia expunerii și punctualitatea concepției.

Ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie îl lua de mnaa secretarului sau „particular”, — un lei de topor ce oase pentru neguțatere sau lucrari de birou, extrem de incurcate, cu libertatea pentru plicucant ce a se „invarti” cinstit cat 1-0 plăcea, în grefă, în vremea când șeful lua parte la ședință și cu obligaunea pentru secretar de a-i da minueie la semnat în Camera de Consiliu și apoi a i le trece în jurnalul Grefei.

Pentru acest hamalac, Țugulea Cercei primea o mizerabilă indemnizație lunară, din salariul de franci 146 și 66 bani al d-lui ajutor de grefă Varlam Dioghenidie și urma promisiunea a acestuia de a-i da demisia... lui, după ce își va lua licența în drept la... Iași.

Acordul era perfect.

Ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie, de când cu secretariatul, nu mai făcea nimic pentru cancelarie.

Imbraca oar roba de atas dăruită de jucătorii Jorj Dragănescu eșu la pensie, pentru a... complect Tribunalul în șanșele de aopții, conestății la executare și contravențiuni venite în apele de la judecătoria, uand smpie noie, confuze și pe cari Țugulea Cercei le interca a poi în toimuare de sentințe tipărite, cucând mai departe, în spinare, broul supra-încărcat al ajutorului de grefă Varlam Dioghenidie, precum și toată hangaraua înregei grele!

Nu mai arhivaru Mitache Vlasopol nu-i mistuia pe Țugulea Cercei!

Țugulea Cercei îi strica prea multe citău în vreme ce chetu.aa cancelariei era mult redusă, ceoace obliga pe arhivaru Mitache Vlasopol să scoată din buzunarul său, pentru speze!

Dar practicantul Țugulea Cercei avea grija sa vire pe cele greșite în buzunar și să le arunce apoi seara, la eșirea din birou, pe maidanul de din dosul Tribunalului.

În lipsa unui candidat titrat, conform legilor în vigoare, practicantul Țugulea Cercei fu numit copist arhivar în chiar grefa în care slugărise pe nimica toată, pe ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie, în ciuda arhivaruului titular Mitache Vlasopol, care nu mistuia de loc pe noul său ajutor Țugulea Cercei!

Ajutorul de grefă Varlam Dioghenidie plecă în curând într-un concediu de doi ani, pentru a-și da echivalența bacalaureatului la... Liège.

Astfel că, noul copist-arhivar Țugulea Cercei se eliberă de înțitv de hamalacul atât de perizoriu remunerat

cu aripi urieșe bat văzduhul: ci cuoul lor a fost pămăzadarnic.

Dar sus de tot un zeu aude pamsul de pasare — Apollo, Pan sau Zevs? — și juca musaiilor cerești,

și n'arua tarzu copitșilor urimate pe Erinyz răzbnatoarea.

Tot astel Zevs, ai ospășiei domn, lu, Pars îi trimite pe Atrizi.

Din pricina mulierii necinsite se incieșează brațele în luptă, genunchii se indoaie în țărână și lancele într-o clipă se sfărâmă la Greci și la Troeni deceptivă,

așa cum Zevs toamește hătălia. De-acum, tot ce-a fost scris s'a fie, a fost!

Ursia hotărâdă nu se schimbă și zeii nu-i îndupeci la altare cu jerfe, cu susp ne sau cu lacrimi.

Iar noi, băirăni cei fără folos pentru oștirea dusă'n luptă dreaptă, rămași aci ne sprinam în bâte sârmaneale puteri ca de copil.

Căci seva care urcă 'n p'epul tănăr este întocmai cu-a băirănilor, dar Ares nu la ei se simte bine.

Ce 'nsemnă un moșneag, când se usucă frunzișul lui? El merge 'n trei picioare cu vlagă de copil și rătăcește pe drumuri, ca un vis în miezul zilei.

Dar tu, odrasla a lui Tyndareos, regină Clitemnestra, spune ce e?

Ce nouă veste-adusă de vreun crainic prea vrednic de crezare, te-a'ndemnat să dai poruncă pentru-a'atea jerfe?

Altarele tuturor zeilor, ai cerului și ai pământului, ai piețelor, ai casei și ai cetății, s'au încărcat de darurile tale.

Arăd pre'ulndeni focurile jerfei venite din palatele greșii și făcâra se 'nalță către ceruri, hrănită din belșug de untdelemnul curat și bland și nezăgător.

Din toate astea, rogu-te, să-mi spui doar ce-i îngădu't și ce se poate, și sufletul m'îl mântue de grijă, că el aci e chinut și-aci, când vede jerfele de t'ne-arpinse, din nou năzășdea prinde să-i alunge neliniștea, nesățiosul chin.

CORUL

Eu tot mai am puteri spre-a povesti ce mare prevestire s'arătase când au plecat la luptă, în floarea vârșiei. Că zeii ne-au lăsat atăta vlagă și tot ne mai inspiră pentru cântec.

ESHIL: ORESTIA

(urmare din pag. I)

Cel doi puternici despozi din Achaia de care-asculta tinerimea greacă s'au îndreptat către pământul Troiei, cu lance și cu braț răzbnător.

A atunci, la regii stăpânind corăbii doi regi ai păsărilor s'arătara, — și neagră era ura dintre păsări iar alba era albă. Impuneau s'au arătat pe sus, lângă palat (pe unde-i brațul ce ridică lancea) și-au sfășat în văzul tuturor o lepuoaiță grea, cu pui în pântec, lipand de viață o'ntreagă seminție.

Un cântec trist, un cântec trist roștește, dar zeii s'a ne-aducă numai bine.

Proorocul înțelept al oastei spuse că păsările sunt cei doi Atrizi, conducători cu-o singură voință, și-astfel ne talmăci minunea asta:

„Va trece vremea, dar destinul aprig va nimici cetatea lui Priam și bogățiile adunate-acolo de tot norodul Troiei, am de-arândul.

Nu mai de nu s'ar supăra vre-un zeu și n'ar umbri izbânda și prăpădul ce trebuie să vie-asupra Troiei. Căci precurata Artemis, de milă a fost cuprinsă și de-o grea mânie că 'ntrapații căini ai tatălui jerfiră biata mamă și prăsla ce tocmai sta să nască: Artemis urăște ospățul vulturilor.

Un cântec trist, un cântec trist roștește, dar zeii s'a ne-aducă numai bine.

Zeia blândă, binevoitoare și pentru puii leilor sălbateci și pentru-ai viețitor mărunte, imi cere să ctesc în semnele de păsări arătate. Unele ne-aduc nădejdi și altele neliniști.

Peam, te chem, de teamă ca zeia pe mare să n'armută vânturile protivnice corăbiiilor noastre ce stau în port în lungă așteptare, și să nu ceară Artemis o jerfă neclătuită, fără vesel ospăț, aducătoare de dihonie și care o'ntreagă e căsnic'a.

În fundul creșei se des-ese ura: ea crește ne'impăcată și viclenă și pe copil nu uită să-i răzbnue.”

Astfel de sumbre prevestiri roștește Calchas cu atele mai bune laolaltă, stăpânilor și casei, la peccare.

Un cântec trist, un cântec trist roștește dar zeii s'a ne-aducă numai bine. Zevs, Zevs, oricare-ar fi numele tău, de-ți place-acea, eu cu el te chem, că tot am cumpănit și nu cunosc decât pe Zevs în stare să-mi rid ce povara sterpei mele suferințe.

Un zeu a fost puternic odinioară, ce'n lupte fremăia de îndrăzneală, dar într-o zi toți au uitat de dânsul. Veni un altul după el, și-acea s'fîrș, la rându-i biruit.

Dar omul înțelept, din inimă îl laudă pe Zevs învingătorul. El a deschis la oameni calea dreaptă și i-a 'nvățat că trebuie s'au ngă prin suferință la înțelepciune.

Chiar și prin somn veghiază inima, căința dureroasă sângerează și'n ei pătrunde, fără voia lor, înțelepciunea, dar al zeilor ce stau în cer la cârmă peste noi. Astfel, mai vâsn'cul dintre cei doi conducători ai flotei argiene, spre-a nu nesocoti pe prooroc, s'a fost făcut părtăș cu soarta crudă în vreme ce pe jâmul Aulidei, de unde se zăcește-orășul Halkis, cu pânze strânse și deșerți la pârtec, Ahelei-au cuprins și deșerți la pârtec.

Se ridicase-un vânt dinspre Strimon zăbava nedorită aducând și foametea în gollul blestemat și morăș'erea corăberilor și pagubă la pânze și corăbii.

În'ârzierea purii prelungită ducea prăpădu'n floarea t'nerimii. Atunci, în numele Dizei, Calchas aduse realilor o de-legare mai înspăimântătoare ca furtuna, — așa de 'nficoasă că Atrizi lovira schiptrule de pământ și lacrimile nu le mai ospăra.

Mai vâsn'cul din reii atunci arăte: „Grea m'este soarta de mă'motrivesc, grea deopotrivă decă ne corăla, padărbu arșei mele, voi jerf-o și, la altare, n'ana mea de tată!”

Femeia aducea ca zestre imobilul din Nisipari, o fărâmă de venit după o sfoară de moșie în indiviziune la Peșteana în Dolj, un imens imobil cu fabrici, prăvălii și locuințe în... Argentina, testat unei moșteniri la care „mi-reasă” Didona Bacnotescu nu avea vocație, și... convivi!

Țugulea Cercei, aporta ca coeficient cotidian compensativ, învârtelile dela cancelaria corpurilor de delictive și al valorilor furate, dosite sau moștenite, tupeul și spoliarea paritorilor!

Dar manoperele nu dăinuira multă vreme.

Succesul descrescu vertiginos, jefuiri și rărâra pe nesimțite și becurile electrice din tavan își impușnară treptat lumina, vârsându-și ultimă vâpa: pe uimele loviturii infructuoase.

Casa din Strada Nisipari își reiuă aspectul mironosit din epoca văduviei Didonei Bacnotescu și conservatorului de averi furate, dosite sau moștenite, Țugulea Cercei, rețetă la o ratapare.

Femeia solicita asiduu o blană, în locul aceleia care se tocea vădit pe la reveruri și o casa descusă în locu casei care se inchidea!

Țugulea Cercei se abătu pela hipodrom. Utimele resurse ale bancurilor cu convivi ce disperăți și băuturi adementoare, se topiră grabnic într-un pasu de isbituță, dintr-un Crurium care trebuia să consfințească sau să descalifice un Derby dubios.

Țugulea Cercei nu mai dete multă vreme peia Tribunal.

Un aproz veni după chei.

Un certificat medical de complezență justrifică o întârziere... nejustificată!

Un altul prelungi agonia unui simularu de boală.

Casa din Strada Nisipari se afunda tot mai mult în umbră.

„La urma urmelor ce le-a fost scris alor patru dinaintea mea, mi-o fi scris la fei și m.e, murmură convins „pacientul” Țugulea Cercei prăbușit într'un fotoliu de club.

„Măine imi reiau serviciul!

Și a doua zi chiar, Țugulea luă în primire cheile.

Un bank și mai monstru aprinse din nou vestibulul din Strada Nisipari.

O cerere formală de concediu pentru cauză de boală incurabilă, se înregistră la cancelaria corpurilor de delictive și ale valorilor furate, dosite, sau moștenite, în vreme ce în amineata bancului din nou infertil... o barbă, un cuiar și o doamnă, se îndreptau grabnic spre Argentina, pe vapor!

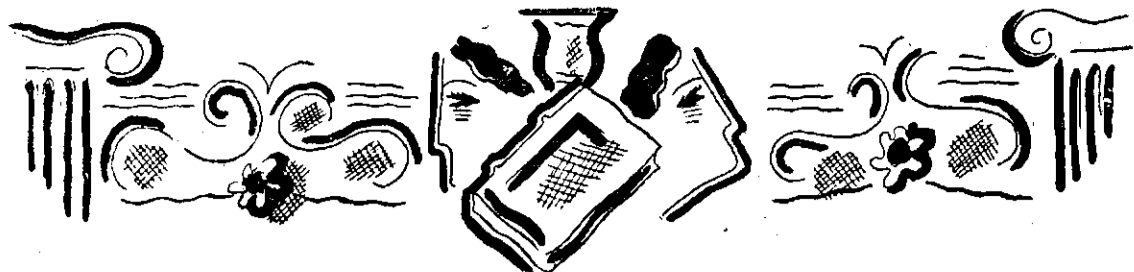
La inventariul corpurilor de delictive și al valorilor furate, dosite, sau moștenite, autoritatea constată în procesul verbal al dispariției „conservatorului” Țugulea Cercei, lipsa unui testament olograf pentru un imens imobil, cu fabrici, prăvălii în... Argentina!

„Oraș-ay așege, tot napasă este. Poi eu sa pa.asesc corăbii și sa-mi înșel tovarăși, ae iuptă? Jerfiau sange de tec.oură aacă sa po.oleasca van.ure po.ase, cu năulșire voi dori omorul, de-ar fi s'aducă izbăvirea noastră”.

Astfel încovoait sub jugul soartei își pleacă i.untea; gânaul necurat nelegiit îi stăpâneșe m.nlea: e holărit să îndrăznească totul. Căci orișice nenorocire 'ncepe cu-o nebunescă rătăcire, care pe om la fapta rea îl îndărăște. Și-a îndrăznit el să-și înjunghie copila lui, ca să aju.e oastea și să po.nescă năvile cu bine, de dragul luptei pentru o femeie. Conducătorii domici de război nesocăura rugile copilei cerând milostivirea unui tată, și tineretă-i fectorelnică.

Și după ce roștă slubă, taiat un semn făcu la skujitori, s'o ducă deasupra, pe altare, ca pe-o vită. Infășurată'n vâlu', s'agăță copila de pământ cu desnădejde, și'n gura ei frumoesă, un căluș (cu siln'cia mută a unu' frău), o 'mpiedea să bleseme pe-ai săi. În timp ce vâlu'le șofrăni căzură de pe t'upu-i la pământ, ea săgețā cu ochi rugători pe rând pe fiecare din călăi, asemeni cu-o icoană fără glas, copila ce de-atâtea ori căntase în casa părintească, la vreun ospăț, cu limpedea ei voce de fecioară, z'când peamul bine-cuvântat în cins'at'ă tăi'ui iubit, la urmă când se făcea a tre'a inch'nare.

Ce-a fost apoi, n'am mai văzul, nu spun Dar Calchas nu dă greș cu harul lui și doar cei care au pământ pricep c'așa e drept să fie. Viliorul e vreme să-l aflăm când va veni. Nu te lăsa cuprins de presimiri: de ce să gami na'nle de durere? El într-o bună zi o să s'aratē deplin și la lumina soarelui. Acuma numai de-ar veni izbânda dorită de regina, care astăzi — ea d'ntre toți de rege mai aproape — mai apără pământul țării noastre.

Cronica literară

Episod, roman de Horia Filip CARNET de SOLDAT de Al. Raicu Tavernale și Pelerinul serilor, poeme de BEN. CORLACIU

Titlul Episod (Editura „Tiparul Românesc”, București 1942), al romanului d-lui Horia Filip n'a fost ales la întâmplare. Subintitulul este: „fragment de viață” pe care autorul a crezut de cuviință s'o adauge, nu trebuie înțeleasă ca o precizare naturalistă. Nici ca sens n'ici ca manieră. Episod-ul d-lui Horia Filip nu vrea să fie „o felie de viață”, împrejurările vieții din afară, ale vieții „așa cum este”, restrâng ecourile neînsemnate, lipsite de consecințe pentru desfășurarea romanului, în care și decorul sau peisajul fizic este aproape inexistent, totul petrecându-se în planul lăuntric și abstract al conștiinței povestitorului. Este romanul „în doi”, de tipul clasic al lui Adolphe de Benjamin Constant.

De vântul „episod” câtă să fie sugestiv pentru felul de a fi al eroiului cărții, care suferă de o ciudată „înfîmțate morală”: aceea de a nu putea lega — din punctul de vedere al conștiinței — momentele vieții lui anterioare într-o conștientă biografică, împiedcând odată cu consecvența logică și pe aceea a unei răspunderi morale retrospective. Dimpotrivă, viața i se înfășează într'un fel dispart, fragmentar, sub un aspect episodic, fiecare clipă fiind trăită pentru conținutul ei propriu, autonom, lipsit de consecințe determinatoare pentru celelalte:

„O clipă nu are n'anic comun, n'ico legătură, cu cea următoare” — observă povestitorul în unul din cele mai acute momente de criză morală pe care i le pricinuesc excesul de întrospecție și conținut aspect: „Este un egoism al subconștientului, o încercare depină a f'ecărui moment pe care-l trăim. Deaceia, adevărata revoluție sufletească trebuie căutată nu ca un crescendo, ca o succesiune în timp, ci tocmai în acest interval, în această prăpastie neînțeleasă, dintre cele două clipe pe care le trăim”.

Neputința lui morală își precizează felul particular, cu aceleaze pr'ile: este neputința de a exprima, dedusa din sfiala dilentanță că expresia ar pângări nu știu ce virginitate a unui conținut sufleteș presupus inefabil. Aluzia de tot străvezie din cuvintele: „cântarea neauzită este cea mai frumoasă”, caracterizează abulia morală a eroiului cărții. Neputința de a exprima înseamnă neputința de a găsi o unitate de măsură și o consecvență interioară propriei vieți sufletești care se pulverizează în fragmente cale-dosco-plice lipsite de consecințe determinatoare unele pentru altele:

„Și n'am putut vorbi! Lia! M'am cutremurat la gândul că aș putea fi banal, că aș putea întrebuința cuvinte prea comune pentru tine. Am tacut, caudând să găsesc acel cuvânt de clocot. Dal de clocot Lia! Și a început să-mi vălăie capul. Vorbele se întretaiau și mă urmărea fraza că, numai cântarea neauzită este cea mai frumoasă. Ce căuta, de unde venea această frază? Și ce legătură avea ea cu dorința mea de a găsi cuvântul dorit? Nu știu! Am simțit însă atunci că trecusem clipa în care, ceceaze ași fi spus, și-ar fi avut un sens. Devenisem frântură din alta, care nu avea nici pe departe ceva deaface cu cea dintâi. Și m'am încruntat, și am fost trist, trist de tot Lia. Trist pentru mine, pentru neputința mea”.

Interiorizarea excesivă a eroiului cărții, odată cu abuzul preocupării egotiste sunt răspunzătoare pentru felul lui de a trăi anticipativ împrejurările vieții din afară, care-i apare de aceea lipsită de spontaneitate și prospețime, neinteresantă, deja văzută și de mai înainte știută: „In parc ne-am oprit pe o bancă Banal! Banal de tot. Și cerul era banal de frumos, de comun. O seară așa oam am cotit de atâtea ori, descrișă, inclusiv luna și tăceri...”

Acum câțiva ani am mai stat par'că pe bancă, mai multe serii, tot atât de știute pe dinafară”. Climatul romanului este și el determinat în cea mai mare

parte de nesfârșitele debateri lăuntrice în care se istovește spirital analitic al povestitorului la persoana întâia — pe seama căruia se întâmplă episodul de dragoste din carne, — fără șansa gestului hotărât și bărbătesc care să-l mântuie din infernul propriei conștiințe morale.

Poezia nu o putem defini ci numai recunoaște. Dacă ar fi altfel, ar însemna să putem oricând reconstitui poezia, după ce vom fi desfruct-o în elemente cu propr etăți corespunzătoare definiției, formule stabilite. Dar și recunoașterea poeziei nu este posibilă decât nu am avut mai înainte revelația ei în noi înșine. Cântarea poezie începe din clipa în care am găsit-o și dorul de poezie crește mai intens, cu cât ne urmărește mai stăruitoare nostalgia ei.

Înțelegerea noastră nu se poate apropia de esența poeziei, odată ce ni s'a dat șansa inițierii — ea, decât printr'o nesfârșită serie de aproximări succesive. Dar dacă poezia este în această șansă a întâinerii hărăzite sufletului pregătit să o întâmpine, și nicăieri în afara ei, atunci nu putem vorbi decât metaforic despre o poezie a naturii sau a războiului, etc. Insul omnesc fiind unitatea cu care măsurăm, el este și măsura acestui lucru al său, a războiului. Putem vorbi atunci despre poezia omului în război, care este o realitate, un fapt de conștiință. Deaceia latură descriptivă a războiului: este cea mai puțin semnificativă, aceea pe care o putem fără pagubă neglija.

Aspectul acesta e totuși covârșitor în *Carnet de soldat* (Editura „Ofar”, București, 1942), a cărui lectură lasă impresia înregistrării unui film documentar. Este destul material poetic brut în belșugul de senzații din cartea de poezii a d-lui Al. Raicu, dar numai uneori poezie, care se dispensează de sensaționalismul experienței directe. Nu e nevoie să fi fost pe front ca să recunoști poezia unor versuri ca acestea, care sugerează totuși felul comportării omului războinic:

„În beznă, se aud la răstimpuri comenzile scurte, iar fânul căzut pe obraji ni se pare mătasă.” (Război)

E în fiecare, o stranie așteptare. Sufletele n'is pasări călătoare. (Mișcătoarele mlaștin)

Exactitatea documentară și plasticitatea noțiilor sunt remarcabile. Desigur, succesele rapide a înregstrării împiedcă să se rețină și altceva decât aspectul brut senzaționalist, ca în aceste strofe, ca în mai toate poeziile din *Carnet de soldat*:

Oprim. Mitraliera mea cântă mereu. Un val de ruși e culcat la pământ. Unui se prăbușește cu fața în sus, Se îndoaie ca un briceag, fără un cuvânt. Ne ghemuim ca pisicile, după fiecare par, în stânga, în dreapta, ai noștri atacă la baionetă. Ca un talaz zboară grenade ofensive. Fug. Pe parapet a rămas o mână desprinsă și o baionetă.

Vânăta, bolnavă, încețând orbi-tele. Sărutată de ploaie, toamna venea, Ca o altă moarte, în taverna mea:

Moartea anotimpului. Măcinat de scurgerea timpului,

La poalele toamnei, mă țărăm, istovt, Dement că încă n'am mai murit, Trăgând în piept fum de tavernă. Aspectul spațial este al poemelor d-lui Ben. Corlaciuc e încă mai prozaic, mai respingător, dacă gradarea negației poeziei are vre-un rost:

Hei, medici, rupți din coapsa câinilor, Spălați siringa asta, că miroase Și mai lasați-mi ultimel' oase Să le respir pe perna mântuir.

Somnul e al bolnavului, pe care nu-l mai odihnește, zorile-i readuc așteptarea obsedată de întunecate presimțiri:

Mereu, acelaș somn n'pleoapele, În orice dimineată — acelaș oră Ne bate n' piept o altă auroră. (Ceasul somnului)

Ca o intenție ceva mai organizată, în sensul poeziei, cel puțin sub aspectul descriptiv al unui pitoresc de perterre sordidă, transcriem această „Stampă”:

În matalaua mea, cu fete bucece Și cu miroș de găini de vânzare, Noaptea se roagă de felinele Să n'o mai sugrume, să plece, să plece. Decorului nocturn, cu lumini bolnave, Îi surid trei cârciumi, pierdute n' trei străzi.

Femei lunetece — așteaptă n' ogrăzi, Bărbații cu chefuri în ochii sticloși.

MIHAI NICULESCU

Noapte sibiană

Cerbiu tristeților purtau în coarne Pânza celei din urmă sfârșeri. Împlețiți printre ierbur, scânceau, Sărutând cărarea ultimei ingenucheri.

Odată, erau liberi, ca Vântul, Fratele lor mai mare, de mult rătăcit. Odată alergau, împroșcând pământul, Și nimeni serile nu le-a răpit.

În noaptea aceia, apele toate Au venit împrejurul lor și i-au strâns. De nimeni văzute, nici ascultate, Apele, apele — și cerbiu au plâns.

Cerbiu tristeților nu s'au mai văzut De-atunci, niciodată, peste Sibiu. Doar apele, palide, au mai trecut, Într'o noapte, târziu — ce târziu!

BEN. CORLACIU

Catrene

UITARE

Cometa se desprinde din panoplia zării Și-argila, în argila, nu mai muștește viață. De undeva, din peșteri, cu degete de ceață, Să-și țeară pânza, vine pânjeniu n'optări...

AMURG

Se'ntoarce mierla'n codru și pentru rugăciune, Smerit, ingenuchiază soarele sus pe deal. Domol, apoi, și tainic, ca un tremol de strune, Pornește'n lungul văii un inger vesperal...

ACUARELĂ

Grea de amurg, pleoapa câmpiei se închide. Stele, viespi de aur, apar cântând din nauri. Pătrunde luna'n codru și'n murmure lichide, Din munji, călugări negri, visând, pornesc spre rauri...

TOAMNĂ

La porțile Iubirii, privind cum zboară anii, Încă mai stă de strajă dorul ca un zăvod. Încoviază de vântul ce-i bicuie, castanii Scuipe bănuși de-aramă pe drumul plin de glod...

LEONIDA SECRETEANU

Poesie

Cum crești — tulpină albă — în făruri ideale Unde din larg vin pasări de-și odihnesc aripa, Un semn venim din drumul de zodiă triumfale Deasupra ta, de vise, își scutură rispa...

Otrava ta unică îmbată și ne doare; Adânc ne sapă'n carne neadormită rana, Când se deschid în umbră melodice isvoare Ne mângăie blestemul arsului de pe geană.

Mămilo tale — mari fluturi albi — serile Dincolo de neguri ne cheamă, dincolo de ape; Sufletul primăverii e mai luminos acolo și tăcerile Sînt mai depline, de ceruri mai aproape.

Într'o noapte vom fi singuri, singuri sub ploie; Umblatul tău pierdut în oglinzi se va frânge; Pe lezelele vespicii albastre din noi Cine va mai veghea atunci, cine va plânge...

N. VERONESCU

Despre un teatru studentesc care există

Pentru că observăm, în ultimul timp, un deosebit interes pentru teatrul studentesc pe care unii

socot că-l inițiază, iar alții, în cercând să-l realizeze ar vrea să-i găsească formula cea mai potrivită — ne-am hotărât să scriem aceste rânduri. Teatrul de care se vorbește, există. El a luat naștere nu incidental, ci în mod planuși, conștient și încă de la început cu denumirea de „teatru studentesc” în toamna anului 1939, la Cluj, pe lângă Seminarul de estetică al facultății de literă și filosofie. Am avut ocazia să cunosc toate amănunțele care au dus la inițierea și realizarea acestui teatru, din gura unuia dintre cei mai vechi și mai activi membri ai acestei înghetări. Nu mă gândesc să astern pe hârtie aceste amănunte.

De altfel, am fost asigurată că el e vor constituie subiectul unor amintiri, pe care căpua dintre decanii acestui teatru vor să le lasă istoricilor de mai târziu. Ceeace mi-am propus să ariț este că teatrul, a cărui problemă se discută astăzi, nu numai că există, dar s'a realizat la un nivel superior de artă, că s'a vorbit despre el mai mult decât se crede și că nu a murit. E așa de ușor ca un teatru studentesc să dispară odată cu actorii lui, mai ales, când aceștia sunt studenți.

Cel dintâi spectacol realizat de Teatrul studentesc din Cluj a fost „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale, prezentată publicului în 3 Aprilie 1940. Cu ocazia acestui spectacol, în ziarul „Tribuna” din Cluj (8 Aprilie 1940), apare o dare de seamă de aproape o pagină: „Ion L. Caragiale la teatrul studentesc” semnată de G. Șbârcea, din care spicim: „Trebuie să mărturisesc dela început că spectacolul teatrului studentesc a fost, din toate punctele de vedere, peste așteptările mele... Pufini sunt croniciari dramatici care, prărsind în teatru, au putut afirma sus și tare că I. L. Caragiale a fost înțeleș pe deahtregul. Că nimic

nu a fost nesocotit din ceceace alcătuiesc sămburele dramatic al lui, că s'a realizat pe toate planurile comical amărui al singurului nostru autor de teatru, în sensul profund și nobil al noțiunii. Or, iată că mie și confrărilor care au fost prezenți la spectacolul și sărbătoarea studențească de Miercuri seara n'a oferit prilejul atât de prețios de a vedea un Caragiale nefalsificat, în esența lui intimă, un Caragiale pitoresc și sobru totuși, așa cum e și întreaga lui operă. Un Caragiale evadat în întregime din așa zisă tradiție scenică, al cărui singur rezultat a fost anchizatul în inițiative și persistarea în câteva lamentabile greșeli. Poate că spectacolul de Miercuri seara a fost, din acest punct de vedere, o experimentă îndrăzneată și edificatoare, despre care se poate afirma că a reușit”.

Cu ocazia reprezentăției de a doua, apare în același ziar din nou o notă elogioasă care subliniază calitățile interpretărilor și regia.

În numărul din 14 Aprilie 1940 al săptămânalului „Țara Nouă”, din Cluj, Traian Marcu, insistând asupra felului cum a fost interpretată până act „O scrisoare pierdută” a lui Caragiale, scrie: „Te izbeai întâi deoana de ceva fals care gătuia emoția, de o notă forțată care trăda „jocul” în loc să-ți netezească iluzia realității și spectacolul se închela sistematic deficiar pentru Caragiale. Mai ispiteam să cred că această comedie și cu ea întreg teatrul lui Caragiale nu mai corespunde gustului vremii noastre și că e merit doar paginilor de antologie și nu luminilor rampei”. Apoi despre spectacolul studentesc: „Spectacolul din 3 Aprilie al studenților în liere a însemnat reabilitarea lui Caragiale în scenă, nu prin profesioniști ai teatrului, dar prin cei mai chearnați să pătrundă sensul giern și adânc omenesc al creației sale, prin učenici porniți să descrie și să adâncească tălcul slovei

românești”. Despre profesorul care a regizat piesa scrie următoarele: „D-sa a înțeles, cu o rară putere de pătrundere, că pe Caragiale nu trebuie să-l înțelegem în formule arhibanale de teatru, la modă în veacul trecut, deci și-a îngăduit o nouă prezență, revoluționară pentru tradiția teatrului românesc, dar tot atât de fericită și de binefăcătoare pentru Caragiale”. Ziarul „Timpul” din 7 Aprilie 1940, sub semnătura lui C. Albu, scrie: „reprezentarea comediei „O scrisoare pierdută” s'a făcut în condițiuni care ar omora trupa oricărui teatru de profesioniști”. Apoi: „Din lecțiile făcute în satelor realizărilor de până aci. Tocmai de aceea o redau în întregime: „Reprezentăția de astăseară

Doamne, Împănat al frumuseților cerești și stăpân al farmecelor necuprinse fir, iartă-mă slăbiciunea de a nesocoti întodeauna cerul înflorit cu stele și luceferi, decât să mi ispitesc visarea florilor și gânguritul pșerilor. În clipele acestea de vrajă fugară, gândurile se înfășeșă și alunecă spre gunoni de ispită iar poftele ce-mi înșeapă lutul îmi frâng avânturile către zările tale. Miresmele ierburilor din largul câmpurilor mă îmbată și brazda reavănă mă chiamă cu prospețimea ei către împărăția ogorelor, din care răsar vrăjite, umbrele tremurătoare ale strămoșilor îngroșari, atât de păcătoș, în amintiri înopțate. Dar în goana de amurg fururii, când lumina se subție ca mățasa din scame, destrămandu-se, mă trezește zămbetul înțurerat al stelei mele răsărită în tremurul de ape albastre ale cerului. Și sufletul se dorește atunci spre dansa, pentru a-l povățui către curțile tale, Doamne. Umbrele străbunilor coboară din amintirile înopțate și cu horagucul iubirilor sfințite de milă îmi șterg privirile limpezindu-le. Rugăciuni smerite clădesc harnice scara de mărgărit, prin vespicia zărilor spre a ușura sufletului urcușul către împărățeștile tale grădini. Doamne, fără hotar este dragostea și fără cumpănă bumătatea ta. Z. SANDU

CANTECE NOUI „POLEMISTUL”

Sunt atât de ciudate aceste întortochiate căi ale literaturii, încât mă opresc uneori din drum fără ca să-mi dau seama, și mă întreb dacă toate aceste lucruri pe care le văd, sunt aievea sau doar o tristă glumă. Știu că rostul acestor însemnări este de cele mai multe ori altul, însă nu poate fi un mai bun prilej pentru o clipă de evadare, decât prețutul medalionului nostru de astăzi.

La început a fost poetul. Așa începe povestea, pe care o știm, prea bine, cu toții. Il cunoaștem fie din paginile revistelor și ale ziarelor, fie de prin broșurile sau cărțile pe care le-a tipărit. Cu sau fără talent, cu sau fără cultură, lucrul acesta nici nu prea are importanță, dovreime ce poetul există. L-am privit și noi cu luare aminte și cu interes, ba ne-am spus chiar la o anumită răspântie că s'ar putea ca și acest poet, el ca și atâția alții, să aibă dreptate cu ciobul lui de frumos pe care-l agăță în cele patru vânturi. Au căzut pe masa noastră plicuri peste plicuri, într'un an și ceva, de când migălim (și de multe ori prea puțin pentru ceceaze s'ar putea numi „folosul nostru”) în acest colț cu cătece, pe care le vrem noi, în măsura în care tineretea și buna credință sufletească pot fi așa. Și trebuie să fie.

Am cunoscut atât de mulți poeți, talentați sau metalentăți, în acest răstimp, încât de multe ori ne întrebam dacă se poate ca atâți dintre adolescenții mai tineri și mai bătrâni ai țării, să aibă în vârful condeiului cu care scriu, petecul de azur care face dintr'un banal versificator, un poet de rasă. Dacă ne este îngăduită aici o mică și foarte personală mărturisire, vom spune în trecutul foi pe care scriem, că am crezut de foarte multe ori nu numai în acest talent pe care-l descifrăm mugurind, ci și în febra literelor din scri-soarea însoțitoare, plină de taine și de neluștite tuturor oamenilor prea plini de vis și de întrebări. Cu buna noastră credință, astfel pusă în aer de lume, nu ne prea dădeam seama că navagăm între Scylla și Carybda, doar într'o subțire coajă de nucă, și că uneori vârtejurile erau gata să ne arunce în ochi apa sărată a mării.

Pe aceste drumuri ale poeziei și ale vieții, ne-am întâlnit și cu un poet care era undeva într'un colț, de țară. La câteva săptămâni odată, aveam prilejul să-i cetim slova caligrafică, rotunjită poște sub cerul Dobrogei sale și ne bucuram sau ne intristam împreună cu el, că lumea și oamenii (oh, oamenii!) sunt atâtea de rai și de urți. Spunea multe de toate tânărul poet și uneori le spunea atât de frumos, încât mă gândeam că un om atât de duios trebuie să aibă nu numai foarte mult talent, ci și foarte multă bună credință. Țin minte, ca și când totul s'ar fi potrecut doar eri, că nu erau multe scrisori mai așteptate, decât acelea scrise cu albastră cerneală provincială, cu literale ca niște covrigi de susan: dulci, caligrafice. Poesile care veneau și ele, foarte lungile articole care nu se lăsau așteptate, toate îmi șopteau că am în fața mea nu numai un poet ca ei toți, ci și un om. Deci nici nu mai aveam nevoie de felinarul lui Diogene.

Dar acum căva timp, un prieten îmi șoptește c'un zămbet: „Știi Ios, acela o slova rotundă ca un covrigel, te ia la rost în cutare foale a zilei!” Ios nu fusese primul, mi-am spus atunci, și nu e nici cel din urmă, îmi spun acum. Scrisorile lui, poeziile lui, articolașele lui, studioarele lui, toate așteptă încă pe masa de lucru, să le citesc și să le dau la tipar. De pildă, acest „adagio”, sau altele...

Am plecat înspre un choșc să-mi cumpăr și eu, în schimbul unei pieșe, o lecție de stil poetic. Dar în niște zădărnice șterse, n'am putut să dau decât de un șir de grosolane complimente injurioase, vezi bine, la adresa prietenului de eri, pentru bucuria stăpânului de azi. Și mulțumit că în locul unui poet, am dat de un polemist, am cotit după colț spre redacție, ca să scriu un articol care minte dela titlu până la sfârșit...

ȘTEFAN BACIU

N. B. Manuscrisele se trimit la redacție, menționându-se pe plic: pentru Șt. B. Și răspunsurile: Mioara S., L. Triș, Neacșu N., L. S. Cor., S. Zamf., Ionel Sigh., Melinte V. A., C. Grig.; Nu! Othmar, Cella G., Ileana C., Em. Sut., Ioanichie O.; Altele.

TIPURI de pe malul DAMBOVITEI

Don JUAN pensionar...

de PAUL I. DANIEL

Vieața de toate zilele ne-a obișnuit, — cu toată țesătura grosolană de proză de care o acuză pe nedrept veșnic și incorrigibilității ei îndrăgostite — cu o serie destul de respectabilă de miracole.

În definitiv miracolul se poate reduce, cu puțină bunăvoință, la ceace are esențial, și atunci devine despuțat de toate falsele aureole, o surpriză neașteptată. Sub forma aceasta îl întâlnești la fiecare colț de stradă. Este condimentul cel mai banal al vieții citadine și chiar al vieții pur și simplu. Și este dealfit în unele clipe uzate și tocite până la exasperare destul de reconfortant, chiar și pentru această pirandeliană compilare care este omul zilelor noastre: să știe că totuși mai poate întâlni ceva neașteptat, că vidul îngrozitor al vieții moderne mai lasă loc și pentru surprize, indiferent care ar fi ele, de vreme ce sub o formă sau alta sunt pline de însăși conținutul vieții acel mult trâmbiat, „etern omenesc”...

Eternul cmenesc are de altfel, ca tot ce este etern și mai ales, ca tot ce este cmenesc: aparențe, ipocrizii, ascunzișuri, înșeătorii mărunte sau mari. Cine ar bănuși, de pildă, eternul omenesc figurat prin eterna și cmenescă înfățișare a seducătorului Don Juan camuflat cu îngrijire sub forma unui cumsecade și burtos funcționar comercial? Sau farmecile și seducerile virile ale unui modern Casanova sub înfățișarea purpurie și ornamentată simbolic de ghetre albe a unui subșef de minister? Sau în cel mai rău caz sub aspectul ipocrit și țesălat al unui modest agent fiscal? Căile inimei sunt multe și mai ales întortocheșe, au cugetat probabil acești incorrigibili și mai ales periculoși seducători... Sau poate n-au cugetat deloc, pentru unicul și simplul motiv că nu le stă... în caracter.

Dar rezultatul este același, cu sau fără cugetare: omul nostru s'a uitat în oglindă, și a călătoriat satisfăcut din cap. S'a supus unei necruțătoare și mișaloase analize al cărei rezultat final a fost constatarea că la urma urmii n'are nevoie de prea multă indulgență pentru a place. Este în definitiv ceace se poate numi „un tip bine”. Ba, privind de aproape își găsește chiar o oarecare asemănare cu un anumit actor de cinema, cu care în ceasurile de sentimentală expansiune îl și asemuia Lenuța, caserija unui cinematograful de cartier, eroina romanticelor, îndrăznețelor și apuseor sale tinereti. Personajul nostru și-a găsit vocația. Are neîndoiește vinovăția și dacă până acum femeile n'au dat încă buzna în vizuina lui de burlac, de vină nu este decât timida teatru lui, aerul lui modest și liniștitor de cetățean în strae de Duminică. Dar toate acestea se vor scinda irevocabil. Omul nostru își la angajamentul solemn ca începând de mâine dela ora 8 să nu mai fie cumsecade, să nu mai fie timid, să nu mai fie modest, ci dimpotrivă îndrăzneț, semeț, sigur de sine. Asta ocar place femeilor, asta le impresionează. Ca debut își cumpără cu multe precauțiuni, — căci îl intimidă privirile scrutaătoare și ironice ale librarului, — volumul „Cum se cucerește femeile” sau „Ghidul amantului perfect”, bălbâind circumstanțial „că-i trebuie pentru un prieten”... Seara la lumina anemcă a lămpii de petrol se pune pe... studiu. Trebuie să-și însușească în cel mai scurt timp toate temele, toate șiretlicurile și ingenozitățile uzuale, tinzând la înaltul și nobilul scop de a cuceri, de a place, de a seduce...

Eroul nostru intră un târziu adoarme. În noaptea aceea a o romantică aventură cu o frumoasă necunoscută mascată, care-i strecoară un blejel parfumat. Se lasă condus de un lacheu gaionat, mut și respectuos — printr'o porțiță tainică ce se deschide misterios în fața lui, printr'un parc scădat în clar de lună — și este introdus într'un hudaar parfumat, unde castelana tinerând de iubire și emoție se aruncă în brațele lui, spunându-i că nu poate trăi fără el și amenințându-l că — la caz contrar — nu-i rămâne decât să se arunce din turnul cel mai înalt al casteului ca să sfarme nefericirea de stâncile amenințătoare sau să se înnece ca o nouă Virginie în apele spumoase al torentului.

Nu, omul nostru nu va fi atât de nemilos. N'o va respinge, n'o va da pradă morții. Frumoasa necunoscută își uscă fericită lacrimile și în clipa în care scoate masca și el are impresia că i s'au deschis porțile raiului, se aud în ușe câteva loviturii violente.

— Soțul meu, strigă frumoasa necunoscută pălind și adăugând: — „Sunt pierdută” și îi cade leșinat în brațe.

Pe eroul nostru îl trec toate nădușelile, vede toate culorile, dar în clipa în care vrea s'o rupă la fugă amintindu-și de un vechi și oportun dicton românesc, se trezește. Constată atunci că buburiturile din vis nu erau decât... obisnuitele bățai în ușe ale gazdei care strigă plictisită:

— Nu te mai scoi odata, cuane Costică? Ai să întârzi delat serviciu!

Costică se scoală cam întors pe dos. Are — nu știu cum — senzația că în aventura lui nocturnă nu s'a prea arătat la înălțime. Pe masă volumul „Cum se cucerește femeile” sau „Ghidul amantului perfect” a rămas deschis la pagina cinci sute. Atunci își amintește că în definitiv este un debutant care a hotărât că de astăzi începe o vieță nouă. Deci curaj, Costică și noroc.

Omul nostru se îmbracă se bărbiereste cu îngrijire, își alege cea mai frumoasă cravată și-și începe cariera. E încă foarte dimineată dar nu e niciodată prea devreme. În tramvai măsoară femeile cu un aer blazat, cînc ironic. Își imagi-nează că le privește în... cunoscător. E adevărat că femeile nu prea îi întorc privirile dar asta nu e decât vina lor. Ce știu ele? Se pricep ele să de-

sebească un bărbat cu adevărat bine? Se apropie insinuant de o fată tanără și blondă care stă singură pe platformă. Ar vrea să-i vorbească dar nu știe cum să înceapă. Ce spune în privința asta „Ghidul amantului perfect”? Acum își amintește. Fixând-o insistent — a citit că nu trebuie să-ți pueci niciodată privirea în fața unei femei — începe:

— Mult stimată duddie, inima mă împinge să vă aduc la cunoștință că ați reușit să-mi produceți adevărate papurații. Deaceia mă simt obligat să vă spun că imi placeți foarte mult.

Fata îl privește pe jumătate scandalizată, pe jumătate amuzată. Îi măsoară de sus până jos și-i întoarce spatele ca să nu izbucnească în răs. Costică rămâne perplex. E un caz pe care „Ghidul amantului perfect” nu l-a prevăzut, sau poate că da. Se căsnețe că-și aducă aminte, dar nu-i vine în gând nicio frază de circumstanță prin care ar putea trece peste un refuz atât de hotărât. Cam plouat coboară din tramvai, dar până la birou își face curaj, spurându-și că la urma urmii Napoleon n'a debutat prin... victorii. De altfel o servitoare durdulie cu un harbuș uriaș imbiator sub braț i-a zămbit promițător. Nu e decât o servitoare, dar însăși și totuși o femeie, și apoi... Costică ajunge la birou în cea mai roză dispoziție dar o săpuneală a șefului pentru întârziere o coboară repede la cenușă. Cele două dactilografe tinere și draguțe din birou zămbesc ironic și compătimitor, dar conu Costică își amintește la timp că este un... Don Juan periculos și că trebuie să se poarte ca atare.

Deaceia își privește cu jicnită superioritate colleaguele, cugetând în sinea lui:

— Las' că vedem noi. O să vie clipa în care mă veți ruga voi pe mine să vă bag în seamă, dar va fi prea târziu... În genunchi imi veți cerși dragostea, dar eu voi zămbi absent și rece în timp ce cele mai frumoase femei mă vor înconjură, se vor bate pe un zămbet de al meu.

Și conu Costică surăde increzător acestei viziuni, își scoate din buzunare oglinjoara și se privește admirativ. Fetele își dau coate și pufnesc

în răs. În timpul acesta el hotărăște să-și lase o mustăcioară obrăncică și romantică a la... Clark Gable. La ora pleacării Costică propune celei mai draguțe dintre funcționare, — gândindu-se tot timpul la capitolul respectiv din „Cum se cucerește femeile” și înghițind în sec de teamă să nu greșească:

— Imi permiteți, frumoasă domnișoară, să vă acompaniez?

Fata îl privește amuzată pe sub gene, în vreme ce-și pudrează nasul și-i răspunde amabil:

— Regret, dar mă așteaptă logodnicul meu.

Și miserabila aceea de carte care nu prevede nicăieri o soluție pentru o asemenea situație. Sau poate i-a scăpat lui. O s'o recitească negreșit diseară. Până una alta, o ia agale pe Calea Victoriei, măsurând femeile obrăncic și admirativ. Din când în când își ia curajul în dinți și amintindu-și că un Don Juan este mai întâi de toate întreprinzător șoptește femeilor grăbite cuvinte gaiente, pe care ele nu le aud, sau se fac că nu le aud.

— Nu merge așa, își zice omul nostru. Probabil că lipsește ceva. Sau am uitat eu ceva, sau nu le iau cum trebuie, sau ele sunt atât de proaste și nu mă înțeleg. Sau, poate văd că sunt de seducător, de periculos, de inaccesibil și se tem de mine? Femeile doar sunt fricoase, nu vor să suferă. Da, asta trebuie să fie. Conu Costică se miră cum nu și-a dat mai înainte cu ideea în cap. E doar limpede ca ziua. Ce e deci de făcut? Trebuie să le ia mai pe ocolite, mai domol, să nu le sperie. Și va începe chiar de acum. A ochit repede o victimă și îi iese înainte cu un zămbet modest și incurcat (fii șiret Costică).

— Scuzăți-mă, duduiță, dar imi pare că vă cunosc.

Fata îl măsoară de jos în sus. Ochii ei trec peste imacularea feciorelnică a ghetrelor albe, se opresc o clipă pe proeminența fermecătoare a pântecului, insistă puțin asupra macului roșu și agresiv de la butonieră. Mai departe nu se încumetă. Pare că i-a pierit pofta. Apoi îi răspunde răspicat:

— Vă înșelați, domnule. Nu vă cunosc! Și vrea să o ia înainte. Dar eroul nostru a căpătat experiență. A devenit mai tenace, mai persistent, nu se mai lasă dus.

— Nu, duduițe, nu mă înșel. N'ați fost Dvs. anul trecut în stăinătate? V'am cunoscut la Nissa în timpul carnavalului. (Întil de adăog că în viața lui nu trecuse de Chitila, dar Costică e rafinat. Când va afla că a fost în stăinătate, femeile sunt vanitose, scrie la carte). Dar fata nu se lasă convinsă.

— N'am fost niciodată acolo și (măsurându-l încăodată) — cred că mai puțin ai fost d-ta. Și o ia din loc grăbită, lăsându-l cu buzele umflate.

— Ce ghinion? Eu sunt de vină, spune Costică.

N'am fost destul de insistent. Asta m'a plăcut la sigur, nu-și mai lua ochii dela mine. Probabil că i-am căzut cu troncu și deaceia a fugit. I-o fi fost friică, sărăcuța.

Și-i freacă mâinile satisfăcut și îndușoghat. Hotărât, nici metoda aceasta nu dă roadele așteptate. Poate a mințit „Ghidul amantului perfect”? Asta nu se poate. Probabil că omite el ceva. Își amintește de o frază: „Femeile le plac oamenii galanți. Niciuna nu rezistă unui bărbat delicat, pre-venitor, fin, amabil”. Dar tot acolo spune ceva ma departe: „Că un bărbat pentru a izbândi trebuie să fie cutezător, curajos, viril, sălbatoc unevor...” Cum să facă atunci? După ce să se ia? Desigur variata ocaz ca caz la caz, ocaz femeile la femeie. Pentru una trebuie să fii delicat ca o mimoză, alta te cere îndrăzneț, semeț ca un corsar. Trebuie bineînțeles să cunoști femeile, să știi cum să le iei pe necare în parte. Trebuie să le descrie preferințele, să le cetești în ochi dorințele, să le patrunzi în suflet. Costică oftează resemnat:

— Grea treabă, dar însăși. Nimic nu vine dela sine, și ca să fii Don Juan trebuie să te ostenești puțin. De altfel este sigur că place. A observat că femeile îl privesc, îl măsoară, îi zămbesc făgăduitor. Și chiar dacă nu-i privesc direct pe el, ci puțin aiături, sau la domnul din spate, o fac din timiditate, din modestie, din șretenie, cine știe din ce motive. Femeile sunt doar ciudate și capricioase. Asta a experimentat-o și el. Atunci, nu te lăsa Costică, fii tare. Arată ce poți. Cosucă are noroc. Clasică mănueș pierdută survenită ca un deus ex machina la răscrucea dezamăgirilor sale îl salvează. Licul nostru are spirit de observație. Nimic nu-i scapă. A ochit mănueș, a răicat-o și — în clipa următoare — își pune în joc privirile cele mai desmăcătoare și giasul cel mai insinuant.

— Imi permiteți frumoasă doamnă să vă restitui această mănueș, pe care ați pierdut-o spre rătăcirii și bucuria mea?

Doamna îi mănueșe scurt și pleacă. De data aceasta Costică a dat lovitura. Sau cel puțin o crede, ceace este în fond aceaș lucrul. Ea i-a zămbit, l-a privit dușos, lung și parcă i-a căcut un semn, sau poate i s'a părut. Nu, nu i s'a parut. E sigur.

— Dar de ce o fi plecat atât de repede? Costică se bate peste burta lumnat de o inspirație subită. Asta trebuie să fie. Nu încapă nici o îndoielă. A plecat fiindcă l-a plăcut, s'a îndrăgostit de el și n'a vrut ca el să observe. I-a fost rușine de bună seamă. Așa dela prima vedere, deaceia a plecat, aproape a fugit. A fugit de el, de pasiunea pe care el i-a inspirat-o. Astă-seară Costică adoarme fericit, înconjurat de femei frumoase, care plâng, plâng, invinse de dragoste, m'stuite de pasiunea necruțătoare și arzaoare. Să-l lăsăm sa ocaam liniștit. Să nu-i turburăm visele. E și el în teul lui vizionar.

— Imi permiteți frumoasă doamnă să vă restituie această mănueș, pe care ați pierdut-o spre rătăcirii și bucuria mea?

Doamna îi mănueșe scurt și pleacă. De data aceasta Costică a dat lovitura. Sau cel puțin o crede, ceace este în fond aceaș lucrul. Ea i-a zămbit, l-a privit dușos, lung și parcă i-a căcut un semn, sau poate i s'a părut. Nu, nu i s'a parut. E sigur.

= BOLNAV =

de DORIN ILIESCU

Profesorul mergea alene spre liceu mînat și se gîndea din nou la aceaș mîna care se ivise ca sari amărușă veiața.

De vreun an uase și orele de desen și calligrafie ale liceului de fele. Din aceaș cură Marțea și Vinerea avea puțin de așteptat pentru ca nu putuse să-și aranjeze programul cum ar fi vrut. Marțea avea primele două ore la liceu de fele și ultimele două la cel de băieți. Vinerea, în-

tot de un an însă căpuseră primele — ce e drept și singurele — simptome ale boabei. Întîi a crezut că i se pare, pentru că părea neversimilă o asemenea maladie, dar mai pe urmă, văzând că acelele vin periodic, s'a convins că e într'adevăr bolnav.

Mergea și se gîndea: — Uite, cam păici, prin dreptul bisericii m'apucă.

Va să zică îndată ce ies dela liceu. O fi din cauza energiei? Azi, adică, nu m'am supărat de loc. Nu i-am făcut decât fetii lui Andreescu morală că n'avea creion numărul unu, dar nu m'am supărat. Poate c'o fi deajuns pentru mine, poate nu-mi dau seama în ce hal sunt. Doamne, Doamne. Și pîn'acum un mi-eră bine. De ce m'o fi apucând mereu cam prin aceleși părți ale orașului? Când plec de la fete mă ia cu rău păici, prin dreptul bisericii și când termin la liceul militar, m'apucă prin fața prefeturii.

Și — așa, tot chinându-și mințea ca să deslege problema, profesorul mergea spre liceul militar, ca o cămilă prin desert, gîndindu-se la oaza fericită care era sănătatea.

— Ce faci profesore? Nici nu mă mai vezi?

— Noroc lancale. Iartă-mă, dar mi-e rău. Mă gîndeam la boală și simi era gîndu-aiurea.

— Dar ce ai, că pari sîntătos?

— Dragă, ce să-ți spun, cred că sunt nebul.

— Eh!

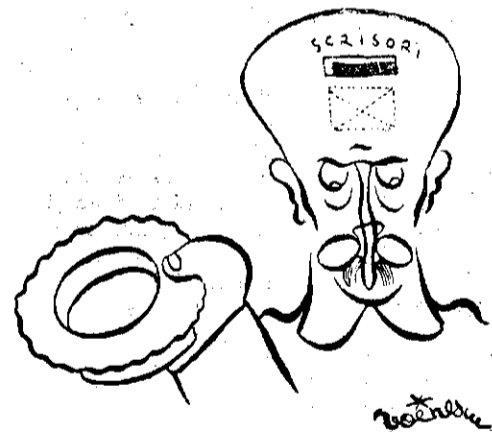
— Parol. S-u, da-dă nu sunt de legat, nici mult nu mai am. Nu băntule, e o boală care contrazice orice logică.

— Cum adică?

— Mi se umflă capul.

— Cum?
— Da, da. Mi se umflă capul. Periodic.
— Glumești?
— Ce n'ași da să glumesc... Pîn'acum n'am spus la nimeni. Mi se părea că mă fac

— Toate. Bune toate. După ele par'cași avea doi ani.
— Dom'le, te-o fi strîngînd pîlăria?
— Ce să mă strîng doctor? O am de trei ani. Și pe urmă de ce nu mă strînge Lu-

caraghios: să fi se umfle capul jură să se vadă?! Pă și tu socoteala. Se poate? Nu. Dar lu mine, iacă, se poate.
— Cum mă, cum se umflă?
— Se umflă pur și simplu. Uite, acum il simt umflat. Pare?

— De loc. Nu fi se vadă nici măcar vinele pe tîmple.
— Așa e? Spune și tu dacă nu sunt nebul?

— De ce nebul, nene? Poate-i fi avînd un început de arterioscleroză. Știi eu? La doctor ai fost?

— N'am fost. Drept să-ți spun, mi-eră rușine de ăla. Cum să-i spun: „Doctore, mi se umflă capul”? Vezi și tu ce mină ar fi făcut; cum s'ar fi uitat la mine.

— Du-te frate la doctor. Îi fi avînd cine știe ce fleac. Îi dă ceva și-ți trece, cîn definițiv, d'ăia e doctor: s'asculte de toți nebulii.

— Asta e, dom'le doctor: m'apucă de două ori pe săptămână, Marțea și Vinerea.

— Ciudat.

— Cred și eu. Dar m'am controlat. Uite: d'o lună am notat cu sfîntenie de câte ori m'a apucat. Locul, data, ora...

— Curios.

— Când plec dela liceu de fele, asta Marțea, m'apucă prin dreptul bisericii Sfînta Trime. Când plec dela liceul militar, cam pe la prefetură.

— Analizele și le-ai făcut?

— Doar n'o fi intrînd la apă numai Marțea și Vinerea?
— Dragă profesore, la mine ce să-ți spun, n'ai ce căuta. Eu

sunt convins că n'ai nimic, că e o parere, dar pentru liniștea dumitale, du-te și la unu' de nervi. Nu te speria și nu te trece cu firea. Să vezi că și ăla o să-ți spună la fel.

— Așa cum vă spun: Marțea, când plec dela liceul de fete...

— Și cu toate astea reflexul rotular e bun, reacția pupilară, la fel.

— Dacă vă spun: prin dreptul bisericii...

— Și alte simptome?

— Nimic, dom'le doctor, nimic. Doar sunt om cu cap, profesor, judec, ce naiba. Am stat, m'am observat, am scris la carnet. Asta-i tot. Mînănc, beau, vorbesc, citeș — și pricep ce citeș — dar Vinerea, prin dreptul prefeturii...

— Foarte curios. Îți mărturisesc sincer că nu pari să fii ipohondru. La București ai consultat pe cineva?

— Nu.

— Încearcă domnule și la profesor. Și dacă și-o spune și ăla că n'ai nimic, să știi că așa e. Eu unul, n'am ce să-ți dau. Te cred sdravăn.

Sfîrșit de an școlar. Duminică. Serbare la liceul militar, ur-

mată de masă la care lau par-te profesorii și absolvenții clasei a opta.

Discursuri ocazionale, aceleși și aceluși, „stăpîniți de mane ai societății”, „să duceți fama numelui de roman”, „mens sana in corpore sano”, etc.

La urmă vorbește și premi-anul:

— „și pentru că ne despărțim definitiv, noi, absolvenții clasei a opta, ne-am gîndit să repunăm un rău pe care, fără să vrem, l-am făcut celui mai drag dintre profesorii noștri, profesorului de desen și calligrafie.

Am aflat, prea târziu ca să mai putem face ceva, de boala ciudată a domniei-sale, boala care-l făcea să-și simtă capul umflat. Noi vă umflăm capul, dom'le profesor. Noi Vinerea, iar fetele de la liceul numărul unu, Marțea.

Și ca să ne iertați, vă rugăm dom'le profesor, să primiți din partea noastră această tabacheră. Veți găsi în ea, gravată, explicația.

„Scumpului nostru profesor care ne-a purtat un o corăspondența sub cureaua pîlăriei”.

lipsa cărui mînușărește doar formele goale ale credinței, dar înaintea copilului ingenunchiat în rugăciune, sufletul lui Hogăș nu rămîne nepăsător:

„Când întorsei capul, văzui pe Vasiliță ingenunchiat în mijlocul casei, cu fața spre răsărit, cu mâinile împreunate, cu marii săi ochi pironiți în văzduh, zicînd cu glas tare o rugăciune de mulțămire către Dumnezeu... Și avea Vasiliță niște ochi așa de mari, de limpezi și de neovoași! Și acești ochi umbriți de niște gene lungi și negre, erau pironiți atît de adînc în sînul unui Dumnezeu necunoscut! În Lîmile de marmor ale feței sale de o ideală frumusețe, așa de întipărit era extazul credinței! Imi încrucșai mâinile pe piept și, fără voce, întorsei fața spre răsărit”. (Amintiri dintr'o călătorie).

Am citat aceste rânduri pentru că ele releuă cu mai mult relief și cu artă desăvîrșită, îndoi-ta natură a talentului lui Hogăș, în compunerea cărui, s'mplu plastic al frumuseții păgîne se întovărășește, în deplină și rară armonie, cu sentimentul nesfîrșitei grațitudinii pentru „Dumnezeul necunoscut”. Demiturgul unei creații atît de frumoase.

MHAI NICULESCU

Amintirea lui Calistrat Hogăș

(Urmare din pag. I-a)

Desori, dealungul colindărilor prin coclaurile munților, pe unde-l întâmpina mîtrăguna cu „brațele sale albe de femeie vicleană”, privirea-i rămănea pironită „pe spețele goale și fugătoare ale unei gălăvane unde, ce se scaldă cu o nerușinată neovoașie”, sau mîngăia „soldurile goale ale unei stînci”. Și tot astfel, închipuirea libertină a lui Hogăș nu se sfîșie să-și desușue apucăturile ștrengărești, în personificări și destăinări de fele lui celor arătate, presărate dealungul atator pagini care îndreptățesc calificarea de „păgîn” a acestui pasionat admirator al clasicismului antic. Evocările mitologice în cadrul peisagiului munților și rîurilor moldovenești, prin frunzișul și undele cărora închipuirea lui strecoară grațioasele siluete de zeițăi păgîne, constituie o notă caracteristică a originalității lui Hogăș și un exemplu căru'a nu-i putem în-dugoa decît pe acel al lui Odobescu.

Fără îndolăz, Hogăș e „cel mai păgîn” dintre scriitorii noș-

tri dar nu un ateu, zeflemător al credinței. Dacă-l revoltă dogma mistificării cărnei — „grosolana cărăie”, cum îi spunea, potrivit căreia „carnea poate să muște gura ce-o sfîșie” — și dacă se simțea cuprins de „un fel de milă și de durere” văzînd „atîta tinerețe, atîta vigoare și atîta frumusețe chiar, înmormîntate sub mohorita îmbrăcăminte sacramentală” era pentru el în vor-bea impulsivul imbold de îndem-nurile nestăpînite ale simțurilor, acela care pune „cuvîntul scris de natură în inimă”, înaintea „cuvîntului scris în carte”. Dar nu numai atît. Mai vorbea în el și simțul iscoditor al artistului îndrăgostit de armonii plastice, pe care-l tritau deopotrivă urin-fenja fizică și nepotrivirile observate împrejur, între om și haina purtată sau îndelețnicirile sale.

Hogăș nu era însă mai puțin sensibil la frumusețea morală a credinței trăite, de pildă, cu sinceritatea și deplina conaodare a părintelui Iovineade. Zeflemeaua lui blicuia păcătoșia trupului nevoinic față de vocația harului, în